

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Quæstio I. De Essentia, sive Demonstratione Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

pernaturalis; quamvis enim utatur revelationibus tanquam præmissis: tamen ex his per naturæ vires conclusiones suas deducit, non minùs, ac aliæ scientiæ: & potest hæreticus eandem veritatem Theologicam inferre ex præmissis naturalibus, quam catholicus ex supernaturalibus infert. Sic non minùs hæreticus, quam catholicus facere potest hunc syllogismum: *Omnis homo est judicandus à Christo: sed Adamus est homo: ergo est judicandus à Christo:* quamvis in hæretico præmissæ sint tantum naturales, in catholicó autem supernaturales actus fidei, & conclusio, si tantum est actus elicitus Theologiæ, non autem habitus fidei (nam etiam hunc, uti & prudentiam supernaturalem, quandoque discursus elicere posse, multi nobiscum in Tractatu de Fide sentiunt) in uno, sicut in altero est tantum naturalis. Si quis tamen veram Theologiam ob principia, vel præmissas supernaturales aliunde assumpitas, dicat esse extrinsecè supernaturale, rectè dicet, & ad mentem D. Dionysii de *Divinis nominibus c. 2.*

Definitur autem Theologia Scholastica, aut describitur saltem non male ab Esparza in *proemio a. 3. Disciplina de DEO promovens principia fidei scientifico naturalis rationis processu.* Quia scilicet assumpsis principiis fidei, vel certe eorum uno, & altera veritate naturaliter evidente conclusiones suas infert. Ex quibus etiam patet, Theologiam esse argumentativam, utilèmque fidelibus corroborandis, & confutandis hæreticis, qua de re S. Aug. l. 2. de doctr. Christiana c. 31. sic habet: *Disputationis disciplina ad omnia genera questionum, quæ in litteris sanctis sunt, penetranda, & dissolvenda plurimum valet: tantum ibi cavenda est libido rixandi, & puerilis quedam ostentatio decipiendi adversarum.* Hæc ex Prolegomenis Theologicis obiter tetigisse sufficiat: nec pluribus opus esse videtur, cum alia leviora vel ex iis, quæ de Prolegomenis Logicæ in aditu Philosophiæ tradi solent, facilè intelligenda, vel in ipso Operis cursu pro varia occasione hinc inde suis locis sint inferenda. Quare ad scopum primarium, DEI nempe considerationem accedimus.

DISPUTATIO I.

De Essentia & Existentiâ DEI.

4. **D**iscutiemus hac Disputatione, an DEUS sit, quid sit, & qualis sit: sed omnia tantum pro humana rationis modulo, quæ usque tanta mysteria neccum capere perfidè potest, donec ea revelata facie intueatur. Quæremus autem primò, an DEUS sit, seu existat, non animo dubitandi, quod flagitium foret, sed animo dubitantes, seu Atheos, sive occultos, sive manifestos convincendi, quod est virtutis. Quanquam autem circa entia alia primò soleat quæri, quid sint, & tum primum, an sint, sive existant; tamen vice versa priùs de Existentiâ DEI, & postea de ejus quiditate Theologi inquirunt, & rectè: nam aliorum essentia saltem logicè prior est ad ex-

istentiam: at DEI Essentia est ipsissima ejusdem Existentiæ: citius insuper naturali lumine discimus, DEUM existere, quam cognoscamus, in quo Essentia ejus sit statuenda. Ceterè adhuc quænam definitio DEO competat, disceptatur. Quare & nos priùs de existentiâ Dei, sive de demonstratione ejusdem existentiæ Divinæ, & tum primum de ejus definitione agemus.

QUESTIO I.

De Existentiâ DEI, sive de ejus Demonstratione.

ARTICULUS I.

An Existentiâ DEI sit per se nota, vel debeat, & possit demonstrari.

5. **D**ico. Existentiâ DEI est per se nota quoad se, non autem quoad nos. Ita S. Thomas i. p. q. 2. a. 1. in corp. cum Thomistis, & Scotus cum Scotistis, ac alii communimè contra Albertum, Aegidium, & alios quosdam relatos à Valsquez tom. i. in i. p. disp. 9. c. 1. Notum per se quoad se est illud ex Angelico, cuius prædicatum includitur in ratione subjecti e. g. animal in homine; nam animal includitur in ratione hominis; unde, qui perfectè penetrat, quid sit homo, statim per ipsum termini hujus cognitionem cognoscit esse animal, & raptus ad assensum, quod sit animal; & tali ista propositio: *homo est animal:* est per se nota, etiam quoad ipsum; quare, cum existentiæ involvatur in essentiâ DEI, & significetur etiam nomine DEUS (nam DEUS definitur vel per terminos *Ens à se*, hoc est existens à se, vel per terminos *Cumulus omnium perfectionum*, inter quas utique etiam est existentiâ, vel per alios æquivalentes, qui existentiæ formaliter quacunque tandem ratione dicunt) existentiâ DEI, sive hæc propositio: *DEUS existit:* est nota per se.

6. At quia nos non statim hos terminos ita penetramus, ut statim intelligamus absque omni prævio discursu, includi in iis existentiâ, & quidem actualiter seu exercite existentem: quia etiam audita propositione: *Deus existit:* non rapiunt ad assensum, sicut audita ista: *Totum est magis sua parte:* sed ex aliis argumentis debet nobis Deus existens innoscere (id quod constat experientiâ tam doctorum, quam indoctorum, qui negant, se apprehendendo Deum statim rapi ad affirmandum eum existere) hinc existentiâ Dei, seu propositio hæc: *Deus existit:* non est per se nota quoad nos. Ex quo facilè infertur, Deum debere aliunde innoscere, vel demonstrari.

7. Dico 2. Deus potest demonstrari. Ita Theologomnes præter aliquos forte Nominales, quos citat tacito nomine Pererius disp. 16. in c. 1. ep. ad Rom. eorūque sententiam ait repudiandam, ac explodendam. Gormaz autem de DEO n. 8. nominat Petrum Alliacensem, Bassolum, & Majorem: putatque cum aliis, quos citat n. 6, quibuscque jungendus Esparza l. 1. de DEO q. 2. a. 2. & 3. esse de fide, quod DEUS ex creatu-

creaturis saltem moraliter demonstrari possit. Angelicus autem l. 1. contra gentil. c. 12. in 1. argum. oppositam nostra sententiam vocat *erorem, & in corp. falsitatem.* Et sane testimonia Scripturarum sunt valde efficacia. Sic *Sapientiae* 13. v. 1. dicitur *Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia DEI.* & paulo post: v. 5. *A magnitudine enim speciei, & creature cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* ad Rom. 1. v. 19. *Quia quod notum est DEI, manifestum est illis; DEUS enim illis manifestavit; invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quae facta sunt intellecta conspicuntur; sempiterna quoque ejus virtus, & Divinitas, ita, ut sint inexcusabiles.*

8. Jam sic: possit DEUM videri, manifestum esse, ejus virtutem, ac Divinitatem intellectam conspicere, eum ignorantes esse inexcusabiles, & quidem non quomodounque (quia ad hoc sufficeret evidens credibilitas) sed quia noluerunt intellecta conspicere, hanc, inquam, non significant tantum aliquam probabilitatem; sed evidentiam. Consentunt Patres; nam S. Hieron. in superiori extum S. Pauli ad Rom. 1. v. 20. ait: *Tam evidenter intellecta sunt, ut conspicita dicantur.* S. Maximus Confessor economicorum centuria 3. c. 8. *Conspicua namque creatura clarara praebet notitiam, quod sit Conator, at non qualis sit.* Alii autem Patres passim dicunt, DEUM nesciri non posse. Tandem demonstrationes DEI tam ex principiis moralibus, quam ex physicis, deflumpt, quae vel ex Philosophia sunt omnibus nota, tales sunt, ut nemo nisi stultus, aut infrunite malus eas ausit negare.

9. Ob. 1. contra 1. Conclusionem ejusque primam partem. Notum, & cognitum sunt idem: atqui nulla propositio est per se, seu se sola cognita (quippe ad hanc denominacionem requiritur necessariò intellectus cognoscens) ergo nulla est per se nota. Confirmatur: Si illa propositio est per se nota, quare penetrata necessitat aliquid intellectum ad assensum, omnis propositio erit per se nota; cum omnis suo modo necessitat intellectum Divinum: sed hoc est nimium: ergo: Resp. dist. maj. notum actu, & cognitum actu sunt idem. conc. maj. notum potentia & cognitum actu. neg. maj. & distincta proportionaliter min. neg. conseq. In definitionibus vel etiam descriptiobibus verba non semper significant actum, sed tantum potentiam, ut notum vel ex definitione Termini Logici.

10. Ad confir. om. quod omnis propositio seu omnis veritas sit per se nota DEO, qui necessitatis est ad cognoscendam omnem veritatem, si præsternit prædicatum involvatur in ratione subjecti, ne fiat nova quaestio de nomine. Quando autem simpliciter dicitur propositio per se nota, communiter intelligitur respectu creaturæ, seu quæ necessitat intellectum creatum, præcisè penetratis ritè terminis, qualiter eum non necessitat omnis propositio, etiamsi prædicatum sit de ratione subjecti; quia non omnem talem propositionem, præsternit si sit de altissimis rebus supernaturalibus, penetrat intellectus creatus. Si tamen velis dicere, quamvis talem propositionem esse notam per se quoad se, nil absurdum dices, modò prædica-

tum sit de ratione subjecti, & non tantum aliiquid accidentaliter, vel per connexionem ei conveniens. In forma neg. maj. quia hic & nunc per notum per se intelligitur notum intellectui creato. vel disting. erit nota quoad se, seu etiam quoad DEUM, si prædicatum sit de ratione subjecti, conc. maj. quoad nos, seu intellectum creatum. neg. maj. &c.

11. Ob. 2. Juxta nos omnis definitio cuiuscunque rei esset per se nota; quia semper prædicatum est de ratione subjecti: hoc est nimium: ergo. Confir. Sequeretur, quod etiam haec propositio: *DEUS est Trinus:* esset per se nota: hoc est incredibile: ergo. Resp. neg. mi. Quando autem aliqui oppositum dicunt, sermo ipsis est de nota non quoad se tantum, sed quoad nos. Ad confir. Godoy & eo teste Thomistæ conc. ma. negant mi. ego dist. ma. fequeretur, quod ea propositio esset per se nota, si Personæ sunt de essentia Divinitatis. conc. ma. secus neg. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. conseq. an autem Personæ sint de essentia DEI, an non, hic non est locus disputandi.

12. Ob. 3. contra 2. partem conclusio-
nis primæ. Illud est notum per se etiam nobis, cuius notitia naturaliter nobis inest: ita inest notitia de existencia DEI, ut docet S. Damascenus apud S. Thomam citatum n. 5. & passim. alii Patres: ergo. Confir. 1. Prima veritas debet esse maximè cognoscibilis à nobis: ergo debet esse nota per se etiam nobis: sed prima veritas est DEUS: ergo. Confir. 2. Sicut DEUS est summa bonitas communicat se creaturis immediatè physicè per creationem, ita tū summa veritas se communicat iisdem immediatè per cognitionem immediatam sui: sed hoc est se reddere notum per se etiam quoad nos: ergo. Resp. neg. ma. Cognitio alicujus rei etiam tunc dicitur nobis esse naturalis, vel naturaliter inesse, quando à natura instigatur ad eam comparandum, & ab ipsa natura principium aliquod ejus habemus, ex quo illam facillime inferimus, sicut habemus respectu existentia DEI, quam ex nobis, & magis ex universa natura creata facillime inferimus. Unde quidam non male dicunt, hanc DEI cognitionem esse nobis naturaliter in istam non in se, sed in radice.

13. S. Thomas cit. n. 5. ad 1. ait: naturaliter nos DEUM cognoscere confusè sub prædicato quidem re ipsa convertibili cum DEO, quin tamen cognoscamus illud esse convertibile: e. g. sub ratione beatitudinis nostræ, quam tamen non omnes agnoverunt in DEO statuendam. Ad primam confir. neg. ant. DEUS est prima veritas in essendo & in cognoscendo: sed tamen nos prius cognoscimus nos ipsos & creaturas, atque ex his primùm inferimus DEUM dari. Unde prius cognoscimus aliquas veritates secundas, scilicet creaturas, vel etiam prima principia creata. Ad secundam confir. neg. ma. cum enim DEUS liber sit ad comunicandum se pro libitu per utramque hanc viam, potuit se unâ communicare immediate, alterâ mediata: & hoc fecit. Sic etiam secommunicavit tantum, & non amplius pro libitu suo.

14. Ob. 4. Est per se notum quoad nos, quod debeamus DEUM colere: ergo etiam

quòd DEUS debeat existere; nam hoc includitur in priori: ergo, Confir. Natura nos incitat ad colendum, & invocandum aliquem DEUM: ergo etiam ad eum cognoscendum. Resp.. dist. ant, est per se notum, quòd ab solutè debeamus DEUM colere. neg. ant. quòd conditio- nate, si DEUS existat. conc. ant. & neg. conseq. Eodem modo est per se notum, quòd debeamus Superiorem revereri, si existat: non autem est per se notum, quòd existat. Ad confir. conc. totum; hoc enim plus non probat, quàm naturalem nobis aliquomodo esse cognitionem DEI, scilicet ut explicatum est n. 12. Potest etiam responderi, naturam nos tantùm incitare ex suppositione, quòd detur DEUS, non autem antecedenter ad hanc hypothesin Reliqua, quæ hic possent objici, dabimus infra, quando de demonstratione DEI quasi à priori.

15. Ob. 3. contra 2. conclusionem. Verba: *videri, manifestum esse &c.* non semper significant in Scripturis evidentiam; ergo nostra probatio non subsistit. Confir. Si potest dici, quòd illa verba significant evidentiam, potest etiam dici, quòd significant existentiam DEI esse notam per se: hoc non admittimus: ergo. Resp. om. ant. neg. conseq. Si quibusdam in locis similia verba non significant evidentiam, idèò id contingere debet; quia vel alius Scripturæ locus, vel traditio, aut definitio Ecclesiæ, vel ratio manifesta, aut communis interpretatio obstat; alias enim ex regula S. Augustini Scriptura accipienda est in sensu, quantum potest, proprio: nil autem tale obstat, quin verba à nobis adducta, sumantur de visione evidenti (non corporali) sed intelleculali. Ad confir. neg. ma. DEUS dicitur quidem videri, sed procul, ut habetur *Jobi 36. v. 25.* ex quo recte Gaspar Sanchez & Gormaz de DEO n. 49. inferunt, de notari visionem adhuc obscuram, & per effectus.

16. Ob. 6. Existentia DEI potest credi: ergo non potest demonstrari. prob. conseq. fides & evidētia de eodem objecto non stant simul: ergo, Resp. Quidam negant. & volunt, existentiam DEI esse potius aliquod præambulum ad fidem, quàm articulum fidei: alii probabilius negant conseq. quamvis enim non possint juxta quosdam simul stare in eodem actu scientia, & fides (quod multi alii negant) non tamen repugnat, quòd minus stent simul, vel saltem succēdūt in eodem intellegit duo actus, unus fidei, alter scientia; nec enim obstat actu fidei, si objectum ejus materiale sit ex alia ratione, per alium actuū at- tacta, evidens (quidquid sit de objecto formaliter) nam tamen est liber ad assentiendum etiam ex motivo inevidēti. Certè in Scripturis plura revelantur ratione naturali evidētia e.g. quòd omnes homines moriantur: quòd cœci non videant: quòd aquæ decurrant ad mare &c. nec ista DEUS otiosè revelat, sed, ut credantur.

ARTICULUS II.

An DEUS possit ignorari.

17. Dico. DEUS invincibiliter ignorari non potest saltem diutius ab

homine rationis capace. Hoc ad minimum supponit S. Thomas I. 2. q. 89. a. 6. ubi docet, cum originali peccato non posse dari culpam tantum veniale, èò quòd puer habens annos discretionis statim teneatur se convertere ad suum finem, seu DEUM. Eandem assertiōnē traduit Granadus in I. p. tr. 1. disp. 1. sec. 3. & plures ab eo n. 12. citati. item Lyranus, Abulensis, Vasquez, Card. Lugo disp. 5. de *Incarn.* sec. 6. n. 107. Amicus, Valentia, Coninck, & alij præsertim Recentiores communiter contra Arriagam & alios paucos, videturque desumi ex Scripturis dicentibus de DEO *Job. 36. v. 25.* Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul: quod licet non debeat accipi de iis, qui rationis usum non habent (sic nec debent accipi de his præcepta in Scripturis contenta) tamen debet intelligi de habentibus usum rationis, & oculos non claudentibus, sicut scilicet videntur sol ab omnibus.

18. SS. Patres etiam nostram sententiam adstruunt: Sic S. Cyprianus l. de idolorum vanitate ait: *Hec est summa delicti, nolle agnoscere, quem ignorare non possis.* Tertull. l. de spectacul. c. 2. ait: *Nemo negat, quia nemo ignorat, quod ultrò natura suggestum, DEUM esse universitatis conditorem.* S. August. tract. 106. in *Joan.* *Hec est enim vis vera Divinitatis, ut creature rationali jam ratione utenti non omnino, ac penitus possit abscondi.* Idem in psal. 74. de DEO ait: *Qui ubique secretus est, ubique publicus, quem nulli licet, ut est cognoscere, & quem nemo permittitur ignorare.* S. Hieron. vel, ut alij volunt, quidam Philippus in *Jobi 36. v. 25.* ait. *Nullus tamen est, qui se abscondat à calore ejus: & ideo unusquisque mortalium, licet de longe, sentit, & intelligit DEUM.* plura vide apud Granadum loc. cit. & Falsolum in I. p. tom. I. q. 2. a. 2. n. 9. & seqq.

19. Probatur conclusio ratione. Homo quivis, si pervenit ad usum rationis, agnoscit brevi aliiquid esse bonum, & faciendum, aliud esse malum, & vitandum: item habet remorsum conscientiæ ob malefacta: ergo debet agnoscere aliquam supremam regulam honestatis, itēque aliquem legistatorem supremum, & vindicem mali: ergo jam sub aliquo prædicato agnoscit DEUM, quod solum petimus; nec enim volumus, DEUM statim sub omni prædicato debere agnoscī a quovis. Quamvis autem existimem, DEUM etiam sub ratione conditoris universi, saltem vix ab aliquibus, certè non diu, invincibiliter ignorari posse, quòd hæc notitia de DEO, imò etiam major de eo, tanquam remuneratore superno necessaria sit ad salutem, & DEUS facientibus, quod est in se, non neget ita necessaria: tamen istud hic & nunc ad hanc conclusionem defendendam non est neceſſe asserere. Antec. prob. experientiā universalissimā, & ex eo, quòd prima juris naturalis principia diu saltem ignorari non possint, ut iterum experientia monstrat.

20. Confirmatur. Syntesis aut conscientia vel natura humana, aut lumen rationis hominem saltem movet, ut dubitet, an non sit DEUS dominus omnium, vindic malorum &c. Jam vel talis dubitans ulterius inquirit, & agnosc-

An Deus possit demonstrari à priori, vel quasi à priori.

§

agnoscet DEUM dari, vel non inquirit, & non inculpabiliter nesciet; nam utique quivis statim agnoscit, hanc veritatem, *an habeat supremum Dominum, quem colat*, debere à se inquiri, nec posse à se negligi tanquam inutilem, vel ad se non pertinentem, sicut negligi potest inquisitio in parem, vel imparem numerum stellarum; cùm sit fundamentum omnis vitæ moralis. Pariter etiam ipsa pulcherrima mundi constructio moveret dubium saltem, an non detur mens sapientissima, quæ prudentissimo ordine omnia struxerit, quam venerari, ejusque voluntatem sequi oporteat: hoc autem posito, si indagare quis negligat, invincibilis non erit ignorantia.

21. Petes, an saltem vincibiliter DEUS possit diu ignorari. Resp. Si per vincibilem ignorantiam intelligitur illa, quæ in se vinci potest, hic & nunc autem non statim vinci debet, talis etiam saltem diutius, dari non potest; nam de hac discurrendum sicut de invincibili ignorantia. Si autem per vincibilem ignorantiam intelligitur theologicè peccaminola, ut communiter intelligi solet, non potest DEUS vincibiliter omnino ignorari; nam hoc ipso, quod quis peccet, & theologicè quidem (nam peccatum philosophicum suppono hic ex tr. de act. humanis, & communi ut moraliter saltem impossibile) debet agere contra præceptum DEI, adeòque debet DEUM saltem habitualiter scire sub ratione supremi legislatoris, vel primæ regulæ honestatis: consequenter non potest, qui peccat, DEUM omnino ignorare. vide hac de re La Croix l. 5. à n. 55. ubi ait, peccatum actualiter & exercitè cognoscere DEUM, sed remisè, sicut cytharizans actu cognoscit regulas artis, quamvis non reflexè de iis cogitat: sic etiam, ut habet Lugo apud eundem La Croix, sacerdos peccans contra castitatem, cognoscit exercitè & experimentaliter, se esse voto adstricatum. Non autem nego, quod possit DEUS vincibiliter ignorari secundum quid, hoc est, non cognosci sub prædicato formalí, & explicito DEI e. g. sub ratione Creatoris omnium, entis improducti, sibi ac aliis plenè sufficientis ad existendum, summi ac simpliciter necessarii boni; nam cum hæc per se nobis nota non sint, demonstrationes autem non sint adeò omnino obviae, homines summè rudes, ac barbari, & vix ultra sensum sapientes poterunt culpabiliter hac DEI notitia clariore carere, dum scilicet culpabiliter inquirere negligunt.

22. Ob. 1. S. August. tr. 106. in Joan. verbis citatis n. 18. adjungit ista: *Exceptis enim paucis, in quibus natura nimis depravata est, universum genus humanum DEUM mundi hujusfatur auctorem:* ergo aliqui possunt DEUM ignorare. Confirm. Ut S. Augustinus se ipsum explicat in sensu accommodo, ita in eodem alij SS. Patres, quando dicunt, DEUM ignorari non posse, accipi possunt de sapientibus, aut magis ingeniosis, non verò de omnibus rudibus, ac barbaris: ergo. Resp. dist. conseq. possunt aliqui DEUM ignorare omnino, & sub omni præ-

dicato re ipsa convertibili. neg. conseq. Sub prædicato auctoris, vel creatoris universi subdist. & hoc possunt invincibiliter ac diu. neg. conseq. vincibiliter, vel non diu. om. conseq. S. August. cit. n. 18. exp̄sē dicit, DEUM non posse omnino ignorari, quamquam dein in hominibus depravatis, seu vitiis admittat ignorantiam culpabilem ejus, ut auctoris mundi, sūt sub predicato magis explicito. Ad confirm. neg. ant. quoad utramque partem; nec enim S. August. se explicat, ut adversarii volunt, sed ut modò declaravimus: neque SS. Patrum dicta universalia debent restringi, nisi ratio, aut auctoritas ad id cogat; cùm tamen in nostro casu cogat ad non restringendum.

23. Ob. 2. Brafili, ut suo in idiomate carent literis F. L. R. ita carebant Fide, Lege, Rege. Fertur sane, quod ante adventum Lusitanorum nullum Numen agnoverint. Ut etiam testantur quidam, qui apud Indos diu vixerunt, aliqui Barbari inveniuntur, qui jam adulti, & interrogati, an unquam de DEO cogitaverint, sincere respondent, nunquam proflus; quin apud alias nationes per plura saecula nulla fuit de DEO notitia: atqui non est credibile, quod inter tot innumerabiles homines non fuerint aliqui invincibiliter ignorantibus: ergo. Resp. neg. mi. vel ejus suppositum, scilicet quod ignoraverint DEUM.

24. Quod Brasili non caruerint omni notitia DEI, vide infra n. 8. si autem caruerint notitia DEI clariore, non caruere invincibiliter: certè ut plurimum vixere non ut homines, sed ut bruta, vitiis prorsus immersi, qua ratione facile exclusere cogitationes clariiores de DEO, quibus hic ipse omnes homines salvati cupiens, etiam eorum animos saepius pulsavit; itemque suggestiones SS. Angelorum, qui etiam eorum custodiæ destinati fuere. Quare, licet omitti possit, eos DEUM sub clariore conceptu non agnovisse assertive, seu affirmando, tamen negari non potest, eos illum agnovisse dubitando. Admitti quidem etiam potest, eos nulla religione universalis, vel patriæ toti communi aliquem DEUM coluisse, sed quod ita eum ignorarint, ut hec dubium eorum conscientiam lancinaret, probari non potest.

25. Et licet hoc Indi aliqui de se dixerint, non ideo verum dixeré. Certè, ut Gormaz observat, Barbari illi saepè Lusitanos veritatem celabant. Potuit etiam contingere, ut postea non fuerint recordati suarum cogitationum, aut dubiorum; quia potuere ea statim repellere, ut licentius peccarent, & sic morsus conscientiae obruere facinoribus pessimis. Quod additur de integris nationibus, incredibile est, adeò ut vel Cicero L. 1. de legibus sub initium dixerit, nullam ex hominibus gentem esse, neque tam immanis etiam; neque tam feram, quæ, licet nesciat, qualem DEUM habere deceat, habendum tamen ignoret. Certè, praeter superius dicta, tot clarissima indicia ex mundi fabrica, ex variis scelerum punitionibus, ex

tem-

tempesstatibus ac fulminibus &c. supremum aliquem gubernatorem esse , aut vindicem criminum non finunt omnino latere.

26. Ob. 3. Gentiles possunt invincibiliter nescire multa principia juris naturae , nobis manifestissima , e. g. quod adulterium , fornicatio , ebrietas &c. sint mala : ergo etiam possunt invincibiliter ignorare DEUM. Confirm. Possunt invincibiliter ignorare Christum , vel DEUM, saltem ut remuneratorem supernaturalem: ergo etiam DEUM simpliciter. Resp. dist. ant. gentiles possunt ignorare aliqua principia juris naturae conc. ant. omnia , præsertim facilima , & quæ sint fundamentum primum omnis honestatis. neg. ant. & conseq. Tale autem principium facillimum , similique fundatum , seu radix honestatis est existentia DEI , quæ obvio discursu patet cuique.

27. Ad confirm. om. ant. neg. conseq. Ex creaturis , itemque ex dictamine conscientiae , aut synteresi , ac obligatione ad honeste agendum , apparet quidem DEUS creator , aut certè legislator , non autem Christus , aut remunerator supernaturalis. Hinc omisso , quod de his primo non incidat barbaris suspicio , aut dubium , tamen credibile non est , quod non incidat dubium de legislatore. Unde , licet priora possint ignorari vincibiliter , tamen non possunt ista. Dixi *vincibiliter*: nam invincibiliter ignorari non potest etiam DEUS ut remunerator supernaturalis ; si enim faciat homo , quod est in se , DEUS ipsi suggereret hanc notitiam , necessitate medii ad salutem necessariam , ut colligitur ex propositione 22. damnata ab Innocentio XI. quæ ita habet : *Non nisi fides unius DEI necessaria videtur necessitate medii , non autem explicita remuneratoris.*

28. Ob. 4. Ex eo , quod homo cognoscat aliqua honesta , aliqua inhonesta , aliqua licita , aliqua prohibita , alia præcepta , non ideo cognoscit DEUM legoslatorem: ergo probatio n. 19. allata nil valet. Prob. ant. potest dici , quod ea in tantum cognoscat esse honesta , vel inhonesta , in quantum cognoscit esse conformia , vel disformia rectæ rationi , vel naturæ rationali : vel si cognoscit etiam ut prohibita , potest apprehendere ut prohibita à legislatore creato , communitate vel republica humana: ergo. Resp. neg. ma. ad prob. neg. 1. p. ant. nam cum homo apprehendat non qualcumque indecentiam , qualis est , si quis etiam necessario nudus incedat , sed culpabilem , non agnoscit tantum disformatatem quamcumque cum natura rationali.

29. Nam natura rationalis , in se præcise spectata , non obligat ad culpm , sed ad hanc obligat lex DEI (ut suppono h̄c ex tract. de act. humana.) unde peccans debet agnoscere legem DEI , adeoque hunc legislatorem. An autem in aliquo casu , ad minimum moraliter impossibili , posset quis peccare tantum philosophicè , h̄c non dispoto ; quia etiam Barbari theologicè peccant , ut est innegabile. Sed nec secunda pars antecedentis est vera ; quia synteresis proponit ut

inhonesta , & prohibita etiam peccata occultissima , non plebi tantum , sed regibus quoque , qui nulli potestati creatæ subsunt. ergo non tantum ut prohibita à legislatore creato , qui nec occultissima , nec omnia præfertim supremorum principum peccata posset punire , aut ab iis deterre ; si non esset aliorum etiam istorum vindex.

30. Ob. 5. Sunt aliqua motiva apparenter suadentia non dari DEUM , e. g. ex eo , quod homines mali sint in hoc mundo felices , boni infelices , aliqui tentantur ad dubitandum de providentia DEI : ergo etiam ethicus poterit induci ad eum omnino negandum. Confirm. Si quis doctor magnæ auctoritatis diceret rusticus , non dari DEUM , non minus inculpabiliter ei crederet , quam si diceret , dari quaternitatem in Divinis : ergo. Resp. disting. conseq. ad eum negandum inculpabiliter , & quidem tantum sub prædicatis magis explicitis , juxta explicacionem n. 21. datam. conced. conseq. ad negandum eum inculpabiliter. neg. conseq. offert enim DEUS , sicut ad alias tentationes videntur , ita ad hanc superandam semper gratiam sufficientem. Ad confirm. neg. ant. cum numerus Divinarum Personarum habeatur tantum ex revelatione , & non ex principiis naturæ insitis , potest utique faciliter rusticus auctoritate magni viri induci , ut credat inculpabiliter quaternitatem esse revelatam , præsertim cum juxta valde probabilem Suarezii , & aliorum plurium , quam etiam tr. de fide secutus sum , fententiam , notitiam mysterii SS. Trinitatis re ipsa & explicitè habita non sit necessaria necessitate medii. At verò existentia DEI habetur ex principiis obviis naturalibus , ex quibus faciliter potest talis rusticus colligere falsam esse talem instructionem , aut certè de ea dubitare , atque dein faciendo , quod in se est , adjuvante DEO , veritatem invenire : adeoque ignorantia vincibilis foret.

ARTICULUS III.

An Deus possit demonstrari à priori , vel quasi à priori.

31. Demonstratio , ut notum ex Logica , alia est propter quid , seu à priori ; quando scilicet demonstratur effectus per causam , quod dicitur à priori physico : vel quando per prædicatum formaliter prius demonstratur aliud posterius , e. g. ex essentia proprietatis , ut ex rationalitate risibilitatis , quod dicitur à priori logico , vel metaphysico. Alia est demonstratio quia , seu à posteriori , quando demonstratur causa ex effectu , vel per prædicatum posterius aliud formaliter prius , ut ex proprietate essentia. Alia dicitur quasi à priori ; quando scilicet demonstratur aliquid per terminum convertibilem. Non autem nunc querimus de demonstratione à posteriori , de qua inferius , neque de demonstratione strictè à priori ; quia DEUS causam habere non potest , neque

Neque etiam ejus essentia est prior existentiā; nam, quæcumque statuatur essentia DEI, ea formaliter includit existentiā, de qua re infra. Sed controversia hīc est de demonstratione *quasi à priori*, seu per terminum convertibilem, abstrahendo ab effectibus creatis.

32. Dico. Argumenta *quasi à priori* ad demonstrandam existentiā DEI hucusque inventa, non sunt demonstrativa. Conclusio est contra Antonium Perez, Esparza, Rhodes, Viva, & aliquot alios ingeniosos Recentiores: non autem indiget probatione, sed tantum refutatione argumentorum. Noto tamen istud: rationes, quas gravissimi, & ingeniosissimi Theologi non agnoscunt esse demonstrativas, verosimilius tales non sunt: ita se habent rationes adversariorum: ergo, majorem si neges, debes dicere, quod clarissimi viri vim earum non penetrarint, quod est, ut Recentior quidam ait, contra regulas Galatæ; si enim demonstrationes forent, & vis earum percepta fuisset, intellectum rite dispositum, qualis censeri debet virorum ingeniosissimorum, statim ad assensum rapuissent. minor autem negari non potest: nam plerique Theologi evidentiam illis argumentis abnegant, & clare Angelicus 1. p. q. 2. a. 1. in corp. § l. i. contra gentiles c. ii.

33. Sed & SS. Patres (excepto fortè S. Anselmo, de quo dubitari potest, an suum argumentum voluerit tanquam demonstrationem proponere) non adhibent ista argumenta, quasi à priori desumpta, ad demonstrandum DEUM; sed ordinariè afferunt demonstrationes ex effectibus, seu à posteriori, quin S. Dionys. c. 7. de Divinis nominibus sic habet: *Fortè id veraciter dicemus, nos DEUM non ex ipsis natura cognoscere (id nempe ignotum est, omnemque superrationem, ac sensum) sed ex creaturarum omnium ordinatissima dispositione, ut ab ipso productus. Accedit, quod argumenta horum Recentiorum patiantur retorsiones valde difficiles.*

34. Ad solutionem autem istorum argumentorum, & applicandas retorsiones prædicto Primo, ipsos adversarios communiter admittere, existentiā DEI non esse notam per se quoad nos, de qua re n. 5. § 6. Secundò misterium SS. Trinitatis demonstrari à nobis non posse, cum sit supra captum nostrum, sicut neque demonstrari potest ejus implicantia. Tertiò, impossibilem esse creaturam perfectissimam saltem finitam, ut communiter docent Philosophi; quia omnipotentia infinita non potest terminari effectu finito. Quartò, pariter implicare numerum finitum maximum, cuius ratio breviter est: quia vel illi non posset à DEO addi unitas, adeoque finitum exhaustiret omnipotentiam DEI: vel si illi adderetur unitas, deberet fieri infinitus, quod est falsum; nam item ablata unitate fieret finitus, adeoque infinitum esset finitis acceptiōibus exhaustibile, quod est contra definitionem infiniti. Quintò, per ens sine defectu non intelligi tantum ens sine defectu positivo; sed etiam sine negativo, hoc est, ens habens omnem cumulum per-

fectionum, sive positivè perfectissimum; alijs enim non foret DEUS.

35. Sextò noto, juxta Atheum ens ita perfectissimum esse Chimæram: unde ad ejus mentem diu negatur possibile, donec evidenter probetur esse possibile, & hoc ejus suppositum evidenter evertatur. Septimò, Atheum non debere positivam implicantiam in DEO ostendere; quia, quamvis hanc non ostendat, non sequitur, DEUM esse evidenter possibilem; nam hæc argumentatio: *Nulla appetet implicantia: ergo res est possibilis*: ad summum est probabilis, & neutiquam demonstrativa, ut agnoscat ipse Perez. Octavò, hanc ipsam argumentationem, ut sit bona, & maximè ut sit demonstrativa, debere supponere existentiā DEI; nam ideo eam concedimus rite concludere; quia censeimus nihil negandum omnipotentiæ Divine, quod contradictionem non involvit: at non pariter concedit Atheus; nam mundus alius, ex partibus ab hoc nostro omnino distinctus compositus, non involvit esse, & non esse: & tamen non concedetur possibilis ab Atheo, qui nihil nisi novas mutationes circa entia existentia seu atomos aternas admittit. Si dicas, talem mundum involvere ex mente Athei contradictionem, eo quod deberet esse productus, quia existit, & non productus, quia non haberet causam, jam confugis ad prædicata contradictionia mediata, qualia etiam ipse apparentia opposit enti perfectissimo.

36. Nonnotandum, aliud esse rem existere tantum in intellectu, sive signatè, & secundum conceptum formalem: aliud rem existere à parte rei, sive exercitè, seu secundum existentiam realiter, aut physicè actuatam, & ad statum realem deductam; nam multa existunt in intellectu, quin unquam existant à parte rei, e. g. alijs mundus. Decimò, aliud esse conceptum formalem rei inadæquatum, seu præcisivum, e. g. si concipitur animal ut sic, tunc animal, prout est à parte rei, concipitur tantum inadæquate, & præcisivè: aliud esse conceptum adæquatum, & deductum ad statum realem, seu existentiam, e. g. si concipitur Petrus cum omnibus prædicatis etiam individuantibus, & quidem inter se comparatis ut compossibilitus & coexistentibus.

37. Jam quamvis primo modo concepta res non involvat in suo conceptu formali contradictionia, non sequitur eam esse possibilem; nam si etiam hircocervus præcisè consideretur secundum naturam hirci, non involvit contradictionia, nec appetit impossibilis, quin propterea posse dari à parte rei; quia scilicet habet alia prædicata cum prioribus incompossibilita, à quibus hic conceptus inadæquatus præscindit. Et talē conceptum tantum inadæquatum dicere potest Atheus esse carentiam omnis imperfectionis: si tamen possit præscindere à prædicato entis, quod ad Athei mentem necessario dicit productionem vel dependentiam, quæ, et si forte ex mente ejusdem Athei non esset dicenda imperfectio, tamen est imperfectio ex men-

te volentium demonstrare DEUM: certè est excludens aseitatem, adeoque Deitatem. Et in hoc sensu Atheus semper negat carentiam omnis imperfectionis, seu exclusivam etiam productionis, esse possibilem.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

38. **O**B. 1. Nullum bonum est Chimæra: sed ens perfectissimum est bonum: ergo non est Chimæra: ma-est clara: bonum enim est proprietas entis: Chimæra autem non est ens. mi. est evidens; quia bonum, & perfectum identificantur. consequentia est in forma. Jam sic. Si ens perfectissimum non est Chimæra, est possibile: si est possibile, actu existit: ergo prob. mi. Si non existeret, non esset ens perfectissimum; quia careret existentia, quæ est evidenter perfectio: ergo. Argumentum istud proponitur quoque sub his aliis terminis: Carentia omnis imperfectionis non est Chimæra: ergo possibilis: ergo existens. vel obscurius à Perezio: Nullum bonum est pervenisse aliquid ad hoc, ut sit Chimæra: sed ens perfectissimum est bonum: ergo non est pervenisse ad hoc, ut sit Chimæra: ergo est possibile, adeoque existens.

39. Hac ratione videtur in primis probari, DEUM esse quoad nos per se, sive extermenis notum. 2. Retorquetur argumentum sic: Numerus finitus perfectissimus, seu maximus est bonum: ergo non est Chimæra. Tres Personæ perfectissima in natura identificantur sunt bonum: ergo evidenter possibles. Item creatura perfectissima est bonum: ergo possibilis. In forma responderi potest primo dist. min. Ens perfectissimum est bonum; si verè detur, & exercitè à parte rei. conc. mi. si tantum detur signatè in intellectu præscindente. neg. mi. & conseq. Responsio hæc, cuius major declaratio peti potest ex n. 36. notando 9. & 10. bona est, & ad mentem Angelici 1. p. q. 2. a. 1. ad 2. ubi sic ait: *Dato etiam, quod quilibet intelligat, hoc nomine DEUS significari hoc, quod dicitur, scilicet illud, quo majus cogitari non potest, non tamen propter hoc sequitur, quod intelligat id, quod significatur per nomen, esse in rerum natura; sed in apprehensione intellectus tantum. Nec potest argui, quod sit in re, nisi daretur, quod sit in re aliquid, quo majus cogitari non potest, quod non est datum à ponentiibus DEUM non esse.*

40. Resp. 2. juxta mentem Athei neg. mi. cum enim ens perfectissimum juxta Athem sit Chimæra, non est bonum: vel est bonum & simul non bonum, hoc est Chimæricum & nullum bonum. ad prob. dist. illatum. Bonum verum & perfectum verum identificantur. conc. illatum. Bonum Chimæricum & perfectum verum, vel vicissim bonum verum & perfectum Chimæricum identificantur. neg. illatum. Debet igitur aliunde demonstrari,

quod ens perfectissimum habeat veram perfectionem, aut veram bonitatem, & non tantum Chimæricam. Nec dicas reflexè: Ens verè perfectissimum, vel carentia vera omnis imperfectionis est bonum, & non Chimæra; nam eodem modo dicam: Numerus finitus verè maximus, & perfectissimus: Creatura verè perfectissima &c.

41. Ratio est, quia, nisi aliunde probetur, dari ens verè perfectissimum, Atheus semper respondere potest, hoc ipsum esse Chimæram; sicut si dices: *Imperfectione verè perfectissima:* sicut enim hic terminus est complexus ex duobus contradictoriis, scilicet ex imperfectione, & perfectissimo: ita etiam terminus: *Ens verè perfectissimum:* est terminus eodem modo complexus; nam juxta Athem ens jam significat dependentiam ab alio, quæ juxta omnes, saltem non Atheos, est imperfectione. Et quamvis hoc re ipsa sit falsum, non tamen est ex terminis notum; sed debet demonstrari, quod non sit dicendo tantum: *Ens verè perfectissimum.* Nec etiam dicas: Ens in suo conceptu non involvere ullam dependentiam, vel imperfectionem; quamvis enim hoc admittatur in scholis, ubi admittitur DEUS, tamen ex se evidens non est, præsertim si loquamur de ente exercitè & in statu physico tali, debetque Atheo probari; alias semper dicet, ens excludere aseitatem. Simile responsum datur ad alios terminos: scilicet negatur, carentiam omnis imperfectionis esse verum bonum, vel non esse Chimæram.

42. Dices cum quibusdam contra retortiones, implicantiam numeri finiti maximi & creature perfectissimæ aliunde probari; non verò implicantiam entis perfectissimi, at urgeo ex notando septimo n. 35. Sic adversarii ad summum probabiliter ostendunt DEUM, non autem demonstrant: imò cùm contra mysterium SS. Trinitatis afferri non possit implicantia verè talis, etiam hoc demonstratum foret; posset enim eodem modo dici: Carentia tria omnis imperfectionis: Ens trinum perfectissimum. Si dicas, in his occurrere saltem contradictiones apparerent tales respectu intellectus humani: respondeo, etiam in intellectu Athei dari contradictiones apparerent tales in ente perfectissimo, cùm jungatur ens, hoc est juxta ipsum, dependentia, & perfectissimum, hoc est ad mentem argumentantium, aseitas. Deinde non statim capit, quomodo omnes perfectiones, DEO attributæ, sint impossibilis, e.g. quomodo sicut libertas simul & immutabilitas, quæ tamen debet supponi in ente omnimodi perfectissimo: non ita se res habet in demonstratione à posteriori; quia ibi aliunde demonstratur ens à se, & ex hoc prædicato dein alia deducuntur.

43. Dices 2. Si terminus *Ens perfectissimum* est complexus, & involvit duo contradictoria; separamus per intellectum ista contradictoria, hoc est, imperfectionem à perfectione, & dif-
currat-

An Deus possit demonstrari à priori, vel quasi à priori.

9

curramus de hæc sola, tunc procedet demonstratio. Resp. neg. quod hæc separatio possit fieri ex n. 34. notando 5, hæc enim separatio non esset pura negatio imperfectionum positivarum, sed accumulatio omnium perfectionum, ut scilicet excludatur omnis imperfection etiam negativa, quas perfectiones Atheus negat esse compossibilis. Dein non posset falso separari prædicatum existentis, ut patet: & tamen hoc prædicatum ex mente Athei jam involvit dependentiam, donec oppositum aliunde ei demonstretur. Responderi potest secundò: dato etiam, quod hæc separatio possit fieri, fieri deberet tantum per præcisionem formalem: ex quo non sequitur, quod in statu exercito ens perfectissimum non involveret contradictria, ut colligi potest ex n. 36. notando 9. & 10. Hæc responsio bona est, prius fors expeditior. Si urgeas: quælibet Chimæra componitur ex partibus, quarum quælibet seorsim est possibilis: ergo etiam ista, quæ est composita ex perfectionibus & imperfectionibus: ergo tam perfectiones, quam imperfectiones seorsim sunt possibiles: ergo etiam solus cumulus perfectionum est possibilis, adeoque DEUS. Resp. neg. ant. quod falsum est in omnibus Chimæris compositis ex uno membro necessario: e. g. juxta omnes non Atheos est Chimæra *DEUS non existens*: ergo potest Atheus dicere, etiam antecedens esse falsum in aliis, donec ipsi oppositum aliunde demonstretur. Accedit, quod præsertim hæc Chimæra *Ens perfectissimum* non possit partialiter ita accipi; nam in ipso prædicato *perfectissimum* jam involvitur existentia, adeoque ex mente Athei dependentia, seu imperfectio. Si autem existentia per intellectum separatur, per se ruit argumentum.

44. Dices 3. Duo contradictoria non possunt esse idem inter se: sed ens perfectissimum, seu carentia omnis imperfectionis, & aliqua imperfectio sunt contradictoria: ergo non possunt esse idem inter se: ergo ens perfectissimum non potest involvere imperfectionem. Resp. quomodo ergo hircocervus potest esse Chimæra? scilicet sunt duo contradictoria idem inter se in Chimæris, sicut sunt, siue existunt, non absolute, sed conditionate; nam, quando dicimus: *Hircocervus est Chimæra*, propositione est conditionata, sicut omnes propositiones necessariae de creatis, & habet tantum hunc sensum: si daretur hircocervus, daretur Chimæra. Sic etiam non dicit Atheus, defacto dari ens perfectissimum involvens imperfectionem; sed tantum, si daretur, tunc involvoret: ex quo ipse vult inferri, illud realiter non dari.

45. In forma dist. maj. contradictoria non possunt esse idem inter se ita, ut sint, seu existant absolute, conc. ma. conditionate, neg. ma. & om. mi. neg. conseq. Addo: quando dicitur, talis vel talem rem esse actu impossibilem, non significari existere actu duo contradictoria identificata (nam e. g. hircocervus non existit)

sed tantum significari, quod actu sit vera hæc propositio conditionata: si daretur istares, darentur contradictoria identificata: ex quo tam ipso insertur, rem hanc non posse actu existere. Nolim autem huc afferas difficultatem, an in Divinis de eadem re possint verificari prædicta contradictoria; nam, quamvis hæc multi admittant, non demonstrant, sed ex principiis fidei inferunt.

46. Dices 4. Hoc enthymema est verum: Datur impossibile: ergo datur carentia alicujus perfectionis: ergo per evidenter illationem ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis etiam hoc est verum: non datur carentia alicujus perfectionis: ergo non datur impossibile: subsumitur: arqui, quando datur carentia omnis imperfectionis etiam negativa, non datur carentia alicujus perfectionis: ergo non datur impossibile: consequenter est possibilis, adeoque existens & DEUS. Resp. conc. vel om. duobus enthymematis, neg. mi. subsumptam; nam, ut jam sepe diximus, carentia omnis imperfectionis, cum non possit concepi ut pura negatio aut nihil, sed debeat concepi ut ens, involvit juxta Atheum dependentiam, adeoque aliquam imperfectionem, consequenter carentiam alicujus, quod falso argumentans supponit esse perfectionem, scilicet carentiam aseitatis. Potest etiam responderi 2. d. dist. 1. ant. Est verum enthymema, si sensus sit: datur impossibile exercitè in statu reali; vel falso per conceptum adæquatum in intellectu. conc. ant. si tantum sit sensus: datur tantum signatè & per conceptum præcisivum. neg. ant. & cons. potest enim Chimæra abstrahendo ab imperfectionibus considerari ut mera perfectio, quo supposito non sequitur, quod si in intellectu detur Chimæra tantum inadæquate concepta, (qualiter Atheus dicit concepi a suis adversariis hanc Chimæram: *Carentia omnis imperfectionis*) eo ipso in intellectu detur imperfectio; quia potest ab hac in statu signato præscindi: consequenter possit consequens enthymematis esse falsum in statu signato, adeoque etiam enthymema non verum. Aliud esset, si daretur Chimæra à parte rei, vel adæquate cognosceretur; tunc enim non posset dari talis præcisio: at primum fieri non potest, alterum, ut ait Atheus, etiam non fit. Vide dicta n. 36. & n. 39. Potest responderi tertio dist. ant. Et hoc enthymema & propositio ab' opposito illata habet tantum sensum conditionatum, ex quo nihil absolutum infertur: conc. ant. habet sensum absolutum, neg. ant. & cons.

Ad clarius capienda has responsiones, nota ex n. 44. quod omnes propositiones necessariae de creatis, vel distinctis à DEO sint conditionatae: & utique antecedens: *Datur impossibile*: absolute non est verū: cumque ex antecedenti conditio nato non possit inferri nisi iterum consequens conditionatum, etiam istud non potest esse absolutum: ergo per quamcumque legitimam illationem ab opposito consequentis conditionatae non potest inferri oppositum antecedentis absolute: consequenter non potest inferri ab soluta

soluta existentia carentia omnis imperfectio-
nis: imò, si ritè accipiatur hoc enthymema,
plus non dicit, quām hæc propositio conditiona-
ta: si datur impossibile, datur imperfectio: ex
qua propositione per legitimam illationem ab
opposito conditionati seu consequentis ad op-
positum conditionis, seu antecedentis hæc tan-
tum iterum conditionata sequitur: si non da-
tur imperfectio, non datur impossibile: ex qua
etiam nihil absolutè infertur; quia si subsume-
retur: atqui, datâ carentiâ imperfectionis, non
datur imperfectio: iterum esset propositio tan-
tum conditionalis; quia solum significaret: si
datur carentia &c. dein hæc ipsa propositio sub-
sumpta, ut jam sàpē dictum, negaretur ab A-
theo, dicente, carentiam illam esse terminum
complexum, adeóque involvere contradic-
tionem & imperfectionem. Addendum etiam
obiter, non esse formaliter æquivalentes proposi-
tiones: Non datur carentia aliquius perfe-
ctionis: & Datur carentia omnis imperfectionis:
cùm prior sit negativa, altera affirmativa, vel
infinitans. Sic rectè dicas: sol lucet: ergo dies
est: & ab opposito consequentis: dies non est:
ergo sol non lucet: scilicet si propositio sit ne-
gativa: at malè si infinitans: non sol, sive ali-
quid distinctum à sole lucet.

47. Dices 5. Implicat in terminis, quòd
ens perfectissimum sit Chimæra: ergo. Resp. 1.
conced. totum, ad omnem Chimæram requiri-
runtur termini implicantes contradictionem,
adeóque etiam ad hanc, de qua loquimur.
Resp. 2. disting. ant. ex mente Athei, id est,
ipsi termini: Ens perfectissimum sunt contradic-
torii. conced. ant. id est, ipsa implicantia, refle-
xè sumpta est Chimæra, vel nulla. neg. ant. &
conseq. & retorqeо in creatura perfectissima.
Si urgeas: ergo DEUS ex terminis est implica-
torius. Resp. disting. illat. DEUS est ex terminis
implicatorius, id est, evidenter est implicatorius,
quod aliquando significatur per has voces. neg.
ant. id est termini, ex quibus fit definitio, vel de-
scriptio DEI, sunt implicatorii, subdist. sunt reverā
tales. neg. ex mente Athei. conced. illat. quòd au-
tem ipse male hos terminos accipiat, debet ei de-
monstrari à posteriori, cùm à priori non possit.

48. Dices 6. Nullus defectus est sine de-
fectu: Chimæra est defectus: ergo non est sine
defectu: ergo per legitimam conversionem
ens sine defectu non est Chimæra. Cum hoc
coincidit argumentum, quod Viva p. 1. disp. 1.
q. 1. a. 3. n. 15. proponit: nulla Chimæra est
sine contradictione: ergo nulla est sine imper-
fectione: ergo ens sine imperfectione non est
Chimæra. Et addit, non posse responderi,
Chimæram esse bonam, & non bonam; nam
hoc ipso non est bona, ut ait, nisi cum addito
distrahente, atque adeò absolutè non est bona.
Sed idem reponit Atheus, & dicit, ens perfe-
ctissimum etiam tantum esse tale cum addito
distrahente, scilicet ente, quod in suo conce-
ptu involvit imperfectionem, adeóque absolutè
non esse perfectissimum, imò nec bonum. In
forma responderi potest primò dist. ma. nul-

lus defectus in statu exercito est sine defectu
conced. ma. in statu signato, seu in intellectu
præscidente. neg. ma. & conc. mi. sub ea-
dem distinctione conc. vel neg. conseq. Ex-
plicatio uberior hujus responsoris peti potest
ex n. 36. § 37. Infuper notandum, similes pro-
positiones necessarias de creatis esse saltem impli-
citate conditionales, in quibus copula est sumi-
tur tantum in vi copule, ut significet tantum
convenientiam prædicati cum subjecto: non
autem in vi verbi, ut significet idem, ac exsistit;
unde neque in propositione convertere potest
sumi in vi verbi, e. g. quia in ista propositione
necessaria: Omne currens est animal: copula est
non significat existentiam: neque in conver-
sione: Aliquod animal est currens, potest illam significa-
re; alias posset ex vero inferri falsum: conse-
quenter etiam propositio: Ens sine defectu non est
Chimæra: tantum conditionata est, & signifi-
cat, si detur, vel si exsistat: & subintelligitur:
si ens sine defectu alterius perfectionis, quām
existentiæ, haberet etiam existentiam, non esset
Chimæra. vide n. 47. Resp. 2. neg. mai. quia
saltem aliquis defectus Chimæricus, seu aliqua
Chimæra, id est, juxta Atheum Ens perfectis-
simum est sine defectu. Quamvis autem etiam
sit cum defectu, eò quòd involvat utrum-
que contradictorium, & hinc etiam possit con-
cedi major, tamen, quia est etiam sine defectu,
potest eadem major negari, ut docetur in sum-
mulis, quando examinatur famosum illud enthym-
ema: Petrus est equus: ergo baculus est in angulo.

49. Dices 7. Qui dicit: Ens necessarium
vel necessariò existens non exsistit, sibi contradicit
in terminis: ergo evidens est, quòd exsistat.
Idem est, si dicatur: Ens perfectissimum; quia
inter alias perfectiones est etiam necessitas exten-
sandi. Confirm. Ens impossibile evidenter
non exsistit: ergo ens necessarium evidenter
exsistit. prob. conseq. non est major connexio
inter ens possibile, & non existens; quām inter
ens necessarium, & existens: ergo. Resp. neg.
ant. quia cùm ex mente Athei sermo sit de en-
te Chimærico, non est contradictione in hac
propositione nisi ex parte subjecti, in quo juxta
ipsum combinantur termini contradictorii. Re-
tortio clara est in propositione, qua dico: Cen-
tum entia necessariò existentia non existunt: quam
dicendo utique non sibi contradicunt adversarii.
Si forte velint debere dici: Non exsistunt centum
entia necessariò existentia, ut scilicet per particu-
lam malignantis naturæ omnia negentur, etiam
Atheus volet dici debere: Non exsistit ens necessariò
existens. Verbo propositio Ens necessariò existens
exsistit: est juxta Atheum de subjecto non
supponente, adeóque falsa, & consequenter ejus
contradictoria. Ens necessariò existens non ex-
sistit: est vera. Ad confir. neg. conseq. ad
prob. neg. ant. ex mente Athei; quia ens ne-
cessarium, cùm sit complexum ex duabus con-
tradicторiis, scilicet à se & ens, etiam, utpote im-
possibile, est connexum cum non existente,
adeóque non connexum cum sua existentiæ.

50. Ob. 2. Ex eodem Perez argumen-
tum,

tum, quod ipse vocat argutum, alii verò mirabile. Vel datur DEUS, vel non datur DEUS: quidquid dicatur, datur DEUS: ergo. prob. minor: si datur DEUS, habetur intentum: si non datur DEUS, datur negatio necessaria DEI: sed hæc ipsa est DEUS; ergo si non datur DEUS, datur DEUS. mai. patet; si enim non datur DEUS, debet esse impossibilis; quia non potest deinceps dari, cùm non possit incipere: ergo ejus negatio est necessaria. mi. prob. Ipsa negatio DEI esset ens necessarium: ergo DEUS. Confirm. Omne, quod est absolute necessarium, non est prudenter odibile, non habet defectum: ergo est ens perfectissimum, adeoque DEUS: atqui negatio DEI juxta Atheum esset absolute necessaria: ergo. Resp. ex mente Athei. neg. mi. & dico, non dari DEUM ad. probat. neg. mi. ad ejus prob. neg. ant. Negationes ex doctrina Suarezii, & Recentiorum longè communiori, quam etiam in philosophia fecutus sum, non sunt entia, sed sunt nihil: cuius oppositum nec à longè est demonstratum; quare ad summum esset hoc argumentum pro existentia DEI probabile.

§ I. Ad confirm. conc. maj. dist. mi. quod non est odibile, non habet defectum morale. conc. mi. non habet defectum physicum, vel positivum, vel negativum. neg. mi. & cons. Odium & amor non tam respiciunt bonum physicum, quam morale. Sic peccatum, licet ut ens habeat bonitatem physicam, non potest prudenter amari: at negatio pñnarum infernalium, licet non habeat bonitatem physicam, tamen est prudenter amabilis. Sic etiam odium non potest ferri in omnem defectum physicum, & negativum tantum; alias etiam visio beatifica & B. Virgo essent prudenter odibiles; sed requiritur aliquis defectus vel moralis, vel physicus talis, qui malum aliquod, vel molestiam odio habenti afferat: talis autem Atheo non est negatio DEI; unde ab illo non potest prudenter odio haberi. Ex eo autem, quod esset purum nihil, haberet magnum defectum physicum, & minimè esset DEUS.

§ 2. Ob. 3. ex Ulloa *Physicæ Speculativae* p. 1. disp. 3. c. 1. §. 2. n. 12. Evidens est evidentiæ metaphysicæ ex illis, quæ non quidem obturet omne os omni tergiversationi humanæ, sed qualis datur inter homines cordatos, scilicet talis, quam prudenter negare non possit, DEUM non esse monstrum Chimæricum, sed esse possibilem: ergo evidens est, eum existere; quia evidens est, eum debere habere omnem perfectionem simpliciter simplicem, inter quas evidenter est necessitas existendi. Hæc ibi fusè hic auctor, ubi etiam contendit, ad evidentiæ metaphysicæ non requiri, ut nemo contradicat, aut nullus prorsus fallibilitatis scrupulus subfit; cùm omnes demonstrationes etiam Geometricæ nitantur experientiæ sensuum per se fallibilium. Sed ego hucusque semper cum communī judicavi, quod evidentiæ præsternit metaphysica, intellectum termi-

nos ritè penetrantem rapiat ac necessitat ad assensum, ut nec prudenter, nec imprudenter possit dissentiri, quia non est liber; cùm tamen imprudentia libertatem supponat. Sanè certitudo tantum moralis jam excludit diffensum prudentem, imò etiam sapè propositio unicè probabilis. Verum est, posse aliquando averti intellectum à consideratione motivorum evidentiū; at dum ea actu considerat, dissentiri non potest. Neque etiam necesse est, quod omnes objectiones in oppositum clarè solvantur (quia aliquando etiam evidentissimis, ut motui corporum, objici possunt difficillima) modò rationes evidenter ostendant, objecta tantum esse sophismata.

§ 3. Ad id, quod additur de fallibilitate sensuum, respondeo, negando, quod experientia sensuum prorsus universalis, & constans omnium Gentium & hominum, doctorum & indoctorum possit fallere (aliud est est de experimento vel casu particulari) alias non erit mihi vel tibi evidens, quod detur mundus aut alia creatura præter me aut te: nec quod dentur mala, aut bona &c. & sic nec ex creatione mundi, nec ex providentia demonstrari poterit DEUS, nec ex miraculis, quæ etiam sensibus percipiuntur &c. quas tamē demonstrationes SS. PP. præcipue approbat: quare si tantum prudenter negari non possit, non videtur evidens propositio assumpta. Sed his omnibus fermè omisssis, in forma ad argumentum dist. ant. evidens est à posteriori, DEUM non esse monstrum. con. ant. evidens est à priori, vel quasi priori præscindendo ab omni creatura, ex qua inferatur ea possibilis, & ita, ut prudenter negari non possit, esse evidens dari DEUM. neg. ant. Vel aliter, ut prudenter negari non possit eum dari, subdist. ut non possit prudenter negari positivè, seu per positivum diffensum. om. ant. ut non possit negari negativè, seu assensus faltem suspendi. neg. ant. & cons. si enim nulla ratio à posteriori afferretur, cùm propositio hæc: *DEUS existit*: per se nota non sit, posset quis suspendere faltem assensum; hoc autem ipso evidentiæ non adesset, quia intellectum non raperet, quamvis posset fors dici adesse aliquam probabilitatem. Et certè, cùm in DEO involvatur aseitas, non video, quomodo statim in eo casu raperetur intellectus ad eam affirmandam, aut quomodo statim imprudentiæ accusaretur, qui suspenderet assensum, & quæreret motiva alia.

§ 4. Ob. 4. ex Esparza. Dantur veritates aliquæ objectiva simpliciter necessariæ, ac æternæ, e. g. *Quodlibet est, vel non est: Homo est animal rationale* &c. sed veritates necessariæ, & æternæ sunt ens necessarium ac æternum, consequenter DEUS: ergo. Confirm. Veritates creatæ sunt conclusiones deductæ ex veritate prima increata, seu DEO: ergo debet iste admitti antecedenter ad veritates creatas, & independenter ab illis. prob. conseq. præmissæ non dependent à conclusione, & hæc non potest esse evidens, nisi illæ pro priori jam sint

Tint evidentes, ergo. Resp. Hæc argumentatio nititur tantum fundamento probabili, quod veritates necessariae de creatis realiter ab æterno existant, seu aliquid sint per statum, & identificantur cum DEO, quod à plurimis nostrorum negatur, & negabitur etiam à nobis, quando agemus de DEO sciente. Resp. 2. ex mente Athei negantis omne increatuum, & simpliciter necessarium ab æterno. neg. ma. si intelligantur dari per statum: si autem tantum intelligentur dari per ampliationem, vel alienationem. neg. mi. nam DEUS debet dari per statum: sed de his iterum, quando de DEO sciente. Ad confirm. neg. ant. Imò econtra veritates creatæ sunt præmissæ, ex quibus à posteriori infertur veritas prima, seu DEUS.

55. Ob. 5. Implicat evidenter, omne ens possibile esse imperfectum: ergo necessariò aliquod ens possibile non est imperfectum: ergo est DEUS. Prob. ant. Omne imperfectum evidenter ideo est imperfectum; quia ipsi deest ulterior perfectio possibilis: sed implicat evidenter, quod omni possibile deest ulterior perfectio possibilis: ergo implicat evidenter, omne possibile esse imperfectum. Resp. 1. Rector. arg. in numero sic. Implicat, omnem numerum finitum esse imperfectum in ratione numeri finiti: ergo aliquis est perfectissimus, seu maximus numerus finitus. prob. ant. Omnis numerus est imperfectus in ratione numeri finiti; quia deest ipsi ulterior additio finita possibilis: sed implicat, quod omni numero possibili finito deest aliqua additio alicuius numeri finiti: ergo. Idem rētorquetur in creatura perfectissima sic. Implicat, omnem creaturam esse imperfectam in ratione creaturæ; quia impossibile est, ut omni creaturæ possibili deest aliqua perfectio creata, cuius tamen defectus eam facit imperfectam in ratione creaturæ, vel intra limites creaturæ.

56. Resp. 2. om. quod possiblitas entium sit à priori, vel ex terminis nota; cùm aliqui acrier defendant, esse tantum notam à posteriori, seu ab experientia: resp. inquam, disting. ant. Implicat, omne ens distributivè acceptum esse imperfectum. neg. ant. collectivè acceptum. om. ant. (quia fors posset negari suppositum, quod omne ens possibile possit sumi per modum unius) & neg. conseq. ad prob. iterum disting. mi. implicat, quod omni possibile collectivè accepto deest ulterior perfectio possibilis, om. mi. ex ratione modo data: implicat, quod omni possibile distributivè accepto deest ulterior perfectio. neg. mi. & conseq. Ex hoc argumento ad summum sequitur, quod intra totam collectionem infinitam omnium possibilium (si tamen ista possint accipi per modum unius collectionis) deberet tandem dari omnis perfectio possibilis; quæ tamen collectio DEUS esse non posset; cùm hic debeat esse ens unum, simplex, non aggregatum ex pluribus imperfectis.

57. Dein necdum est demonstratum, quod inter omnes perfectiones possibles etiam

sit aseitas, quam cùm semper neget Atheus, donec ei à posteriori demonstretur, ex hoc argumento nondum demonstratur DEUS. Negabit etiam Atheus, quod collectio entium infinitorum ita jam exitat, vel etiam aliquando existere possit, ut non sit possibile ens perfectius omni ente jam existente distributivè sumpto, cuius causa assignari potest concursum plurium causarum tantus, ut totus actus primus proximus sit perfectior effectu, licet quælibet causa seorsum sit imperfectior. Si velis eum impugnare ex implicantia infiniti in creaturis, dato etiam, quod hæc possit demonstrari, jam erit demonstratio DEI à posteriori, seu creaturis.

58. Dices 1. Quodlibet ens est imperfectum; quia opponitur perfectissimo: sed nullum ens est imperfectum; quia opponitur Chimæra: ergo ens perfectissimum non est Chimæra. Resp. retorq. arg. in numero maximo & creatura perfectissima. In forma neg. maj. Juxta Atheum ens est imperfectum vel quia opponitur toti collectioni; vel quia opponitur perfectiori, & perfectiori in infinitum. Dein etiam major, ut sit innegabilis ab Atheo, non potest intelligi, nisi de ente perfectissimo inter possibilia: tale autem juxta ipsum non est ens à se: unde etiam om. in hoc sensu majore, non esset demonstratus DEUS. Aliqui hic videntur dicere, quodlibet ens esse imperfectum; quia excludit aliquam perfectionem sibi possibilem: sed, cùm essentia sint immutabiles, sunt etiam imperfectæ; quia excludunt perfectionem sibi impossibilem: e. g. homo est imperfectus; quia habet inferiorem naturam, quam sit angelica: & tamen istius identitas ei possibilis non est.

59. Dices 2. Omne imperfectum ideo est imperfectum; quia nec formaliter, nec eminenter in se continet omnem perfectionem possibilem: sed nihil est imperfectum; quia non est Chimæra: ergo continere formaliter vel eminenter omnem perfectionem possibilem non est esse Chimaram: ergo DEUS, quia ista continet, non est Chimæra. Confir. omne ens est ideo imperfectum; quia non est simpliciter indefectibile, nec sibi sufficiens ad existendum, nec aliis absolute necessarium: ergo tale ens non est imperfectum, consequenter non est Chimæra. Resp. argumentum iterum retorq. in numero maximo & creatura perfectissima. Dein vel inter omnem perfectionem possibilem includitur etiam aseitas, vel non. Si secundum. neg. ultimam conseq. quia sine hac etiam cum omni perfectione possibili non datur DEUS. Si primum. neg. suppositum; cùm juxta Atheum aseitas, utpote terminus complexus ex duabus contradictoriis, non sit perfectio possibilis; cùmque hanc adversari subintelligant, in forma nego suppositum majoris, vel ipsam majorem; nam quodlibet ens est imperfectum; quia vel non est tota collectio omnium entium, vel quia semper aliud, distributivè sumptum, est possibile perfectius, sicut solent philosophi dicere, quamlibet creaturam esse imperfectam; non, quia opponitur creaturæ perfectissimæ, sed quia

quia perfectiori, & perfectiori in infinitum.

60. Ad confirmationem. Fons ex mente Athei potest transmitti, quod tota infinita collectio in aliquo sensu sit simpliciter indefectibilis, sibi sufficiens ad existendum, et si non quoad singulas partes, tamen secundum alias scilicet de novo producendis absolute necessaria: & hinc quolibet ens distributivè sumptum (de quo intelligi debet antecedens) potest dici imperfectum; quia non est tam perfectum, quam tota collectio. Hinc om. ant. & dist. conseq. ergo tale ens seu talis collectio non est imperfecta. conc. conseq. tale ens unum & singulare, neg. conseq. hoc enim haberet aseitatem strictè talem, quæ repugnat juxta Atheum: at vero collectio illa non habet aseitatem strictè talem; cum singula partes essent productæ, & productentes: in quo licet erret Atheus, tamen error ejus debet à posteriori demonstrari, scilicet ex natura creaturarum. Nec dicas: si nulla pars distributivè sumpta continet omnem perfectiōnem possibilem, tunc neque tota collectio; nam de hac re agemus infra, ubi de argumento à sensu distributivo ad collectivum.

61. Ob. ultimò. Evidens est non omnia implicare: ergo evidens est DEUM dari, prob. conseq. si non omnia implicant, tunc vel est possibile ens coniungens, vel necessarium: quidquid admittatur, datur DEUS: ergo, prob. mi. Si est possibile ens necessarium, datur DEUS, ut patet. Si est possibile contingens, tunc etiam est possibile necessarium. prob. illatum. Si tantum essent possibilia entia contingentia, possent omnia deficit, adeoque nihil amplius esse possibile: hoc evidenter implicat: ergo, Resp. hanc demonstrationem non nego esse bonam; sed nego esse à priori; nam 1. nimirum propriā cuiusque experientiā, de se ac aliis creaturis existentibus, adeoque possibilibus, quæ experientia præfertim de se, non habetur præcisè per sensus, sed immmediatè per intellectum: vel certè, si sensus concurrunt, non possunt in hoc falli.

62. Quod ideo addo; quia quidam volunt dicere, quod, cum sensus semper fallibilis sint, non possit aliquid sensibile demonstrari à priori, sed debeat esse intellec[t]uale, & consequenter DEUS: quod tamen necessarium non est: imò negatur merito, sensus universaliter quoad omnia posse falli, cuius rationem dedimus n. 53. 2. Quod ex contingentibus sequatur necessarium, non probatur a priori, sed à posteriori; quia contingentia sunt effectus entis necessarii. Imo, nisi per demonstrationem à posteriori demonstretur, quod sine ente necessario non possit esse contingens, etiam indeterminata sumptum, eòquod nec istud suā causā carere poslit, Atheus distinguet majorem ultimi syllogismi, & dicit, posse quidem omnia possibilia contingentia determinatē sumpta deficit, non vero omnia indeterminate sumpta. Sed & minor, quod scilicet implicet nihil amplius esse possibile, videtur tantum esse demonstrata à posteriori per experientiam à creaturis habitam.

ARTICULUS V.

An & quomodo DEUS possit demonstrari à posteriori.

63. Dico. DEUS demonstrari potest à posteriori, hoc est, per argumenta à creaturis desumpta, tam moralia, quam physica. Per moralia autem argumenta non intelligo tantum moraliter certa, sed ex principiis directivis morum assumpta, quæ talia sint, ut neutiquam fallant. Incipiendo autem à priori argumentorum specie, sic demonstratur DEUS. Primò. Universalissima, & constantissima persuasio hominum, quæ simul est fundamentum omnis honestatis, est necessariò vera: talis est persuasio de existentia DEI: ergo, prob. ma. Est propositus incredibile, quod homines, alias tam facile dissentientes, ubique tam constanter conspirarent in sententiam aliquam, nisi ad eam inclinarentur à natura, quæ ad falsitatem non inclinat, nisi velimus dicere, quod etiam prima principia fallere possint, tam speculativa, quam practica, & quod primum etiam principium, & fundamentum omnis honestatis sit Chimæricum quoddam imaginationis ludibrium, quo præ aliis decipientur probi, atque honesti, secus autem pessimi quique, id est Athei, atque adeò veritas lateat probos, pateat improbis, consequenter natura nos impellat ad errorem peccatum, superstitionis scilicet cultum DEI, & ad judicandum esse virtutem id, quod est grande vitium, atque remordeat nos conscientia non ob commissum, sed ob omissum peccatum, quæ omnia sunt evidenter falsa.

64. Minor superior negari non potest; nam omnes nationes, & genera hominum agnoscunt aliquem DEUM, ut constat ex omnium historiis, ex Sancto Augustino cit. n. 22. & ex Cicerone, cit. n. 25. Quamvis autem paucissimi quidam ut Protagoras, Diagoras, Lucianus, Machiavellus, & similis farinæ nequisissimi homunciones fortè ausi sint DEUM negare, id non obest universalissima omnium aliorum persuasiōni; nam & illud principium: *Quodlibet est, vel non est;* fertur à Democrito & Epicuro negatum. Dein etiam hujusmodi homines, raro DEUM negant interius, vel, si hoc aliquando faciant, non faciunt constanter, sed ad tempus, ut licentiū vivant: at postea, in subi[st]itis præfertim casibus, aut periculis, tonante, aut fulminante coelo, etiam DEUM clamant, vel aliquando blasphemant.

65. Quod autem Brasili dicantur nullum agnovisse DEUM, non est universaliter verum; nam in vita V. P. nostri Josephi Anchietæ dicti Brasiliæ Apostoli (ubit. n. plura de Brasiliis est reperire) mentio habetur de Idololatria; item dicitur, quod ipsi Brasili s[ecundu]m DEUM tanquam Vindictam scelerum timuerint; aliqui etiam satis humanam vitam egerint; quod inter eos etiam benefici fuerint, quos tanquam Sanctos & Deos coluerint; quod dixerint, DEUM cœli Dominum injurias sibi à Lusitanis illatas ultimè fuisse: ipsum Anchietam amicum DEI vocaverint.

rint, alios etiam DEO charos, consequenter reverendos dixerint: & hæc feruntur de Ethniciis adhuc, qui ex se ita senserint, & non tantum ex doctrina præconum fidei, quibus nondum crediderant: adeoque magis morati DEUM aliquem agnovere: quin, ut habetur eadem in vita libro 2. non multò ante finem mibi pagina 171. inventus ab eodem Patre est senex, qui non tantum DEUM agnovit, sed legem naturæ servavit, & à Patre plenius instructus ac baptizatus mox exspiravit.

66. Quodsi aliqui magis barbari visi essent DEUM sub prædicato saltem magis explicito ignorâste, non refert; nam in primis, ut ait Ulloa, de iis vix non poterat dubitari, an sint bestiæ, an homines: ita brutorum, imò ferarum in morem vixere: adeoque spectant ad illos, in quibus natura nimium depravata est. Adde, quod, quamvis illa regia vasta sit, tamen, cum se ipsos invicem occidant, ac devorent, incolæ sint respectivè pauci. Et certè, ut in eadem vita l. 4. habetur, magna est in illa barbarie infrequentia hominum. Quod autem hæc ipsa persuasio sit fundamentum omnis honestatis, vel ex eo constat, quod Athei sint pessimi. Et hinc ipse Machiavellus docet, abscondendam esse populo doctrinam de non existentia DEI, ne eat præceps in omne vitium. Certè plurimi, præsertim in supra dignitate, & potestate constituti, à sceleribus non cohiberentur, nisi timore vindicis alicujus plusquam humani, seu supremi: & ubi timor DEI non est, facilè omne scelus est; nec enim pulchritudo virtutis homines communiter ad hanc sufficienter allicit, aut turpitudo vitii arcit.

67. Demonstratur 2. DEUS etiam ex pulcherrima mundi fabrica, ordine, & symmetria ejusdem, quæ planè à casu provenire non potuerunt, minus ab eodem tam stabilibus legibus conservari. Certè si literæ typographicæ infinites casu projicerentur, vel miscentur, nemo diceret, posse casu prodire Platonis vel Aristotelis libros, vel Euclidis trigonometriam, Virgilii Æneidem, aut Ciceronis volumina: si infiniti lapides variae figuræ infinites casu miscentur cæmento, vel projicerentur, non prodiret templum Salomonis, aut aureum Neronis palatium; quanto minus totum universum cum stellis, herbis, animalibus, hominibus, tanto ordine, elegantia, stabilitate, à casuali atomorum mixtione oriri potuit, ut Athei somniant? ergo debuit dari mens sapientissima, quæ ista produxit &c. Similes plures demonstrationes passim sunt obviae apud Sanctos Patres, atque Doctores.

68. Demonstratur 3. DEUS argumento physico notissimo sub ratione entis improducti, ex quo dein aliæ perfectiones eruntur, & quidem sic: Datur ens productum: ergo etiam improductum. ant. est evidens cuique ex se ipso, & aliis. conseq. demonstratur: si non datur ens improductum, tunc non potest ostendi causa primi entis producti; nam non potuit produci à se ipso, ut est clarum, nec ab alio, nisi duo se mutuo producerent: at, ut

habet S. Anselmus c. 3. Monologii. Irrationalis cogitatio est, ut aliqua res sit per illud, cui dat esse. & evidens est omnibus, quod nequeant duo se mutuo producere, saltem quod ad primum esse: secunda autem productio, quæ apud omnes saltem naturaliter impossibilis est, existentiam DEI supponit, & hinc non venit ad rem: imò nec de hoc Atheus dubitat; alias enim quid ad infinitum confugeret?

69. Ad hoc argumentum respondent, posse supponi infinitum causarum sibi succedentium, adeoque nunquam deveniendum ad primum ens productum. Sed contra est: infinitum in causis successivis clarè implicat: atqui istud deberet Atheus admittere; nam ipse ad quemlibet effectum necessariò requirit causas per se, sive necessariò præcedentes, infinitas (alijs enim deveniretur ad primam, quod horret Atheus) ergo idem effectus deberet necessariò ab aliquibus suis causis, scilicet proximioribus, distare finitè, ab aliis remotissimis infinitè, quod clarè impossibile est, & hinc etiam Banholzer de Scientia Dei q. 1. a. 1. n. 4. ait, Philosophos claris rationibus demonstrare implicantiam ejusmodi processus in designanda infinita serie causarum. Neque dicunt adversarii, S. Thomam admittere possibilitatem infiniti; S. Doctor enim non admittit possibile infinitum in causis per se, sive necessariò requisitis; nam 1. p. q. 46. a. 2. ubi videtur dicere, non posse demonstrari, quod mundus incepit in tempore, sic ait: *Ad 7. dicendum, quod in causis efficientibus impossibile est procedere in infinitum per se, ut puta, si causa, que per se requiruntur ad aliquem effectum, multiplicarentur in infinitum.*

70. Iterum eodem articulo ad 8. docet, et si admittatur, mundum potuisse esse ab æterno, non ideo admittendas esse æternas generationes hominum, & ita concludit: *Unde posset dicere aliquis, quod mundus fuit æternus, vel saltem aliqua creatura, ut Angelus, non autem homo.* Eandem impossibilitatem infiniti actu in multitudine causarum, & quidem etiam per accidens causantium, clarè docet idem Angelicus 1. p. q. 7. a. 4. in corp. Ubi etiam nota, Angelicum non dicere tantum repugnare infinitum causarum per se subordinatarum; ad has enim requiritur aliquid, quod fortè Atheus necessarium negaret de qua re videatur Scotus in 1. dist. 2. q. 2. §. *Quantum ad primum articulum, vel Raynaudus Theol. natural. dist. 5. q. 1. a. 3.)* sed dicit repugnare infinitum causarum per se requisitarum, hoc est, ita necessariò, ut sine ipsis effectus dari non posset. Verum, ut simus liberaliores,

71. Demonstratur DEUS 4. etiam omisso aliquo processu in infinitum sic: Tota collectio infinitarum causarum productarum est producta: non ab aliquo intra collectionem: ergo ab aliquo extra collectionem, seu ab aliquo improducto, id est DEO. consequentia est evidens. ant. prob. 1. quoad primam propositionem, Illud totum evidenter non est improductum, sed productum, cuius nulla pars nec adæquate, nec inadæquate est improducta: ita se habet

Habet collectio etiam infinitarum causarum productarum: ergo. mi. facile probatur; quia vel Atheo est lumine naturæ evidens, quod nihil se ipsum adæquatè producat, imò nec inadæquatè; quia quando nihil omnino est, neque partialiter potest physicè agere; quod autem sit ens à se, ipse Atheneus vel maximè negat. manifestatur. Prædicatum non potest identificari cum aliquo toto, nisi vel adæquatè identificetur aliqui parti, ut intellectivum in homine: vel inadæquatè singulis, aut saltem pluribus partibus, ut animal in eodem homine: atqui prædicatum improducti non identificatur adæquatè ulli parti collectionis, nec etiam pluribus inadæquatè, ut modo in probatione minoris ostendit: ergo.

72. Ex hoc ipso argumento habes signum, quando sit bona Argumentatio à sensu distributivo ad collectivum; nam, quamvis universaliter hæc argumentatio bona non sit, est tamen evidenter bona tunc, quando est negativa, & negatur de toto aliquod prædicatum positivum, quod nec adæquatè, nec inadæquatè identificatur cum ulla parte; cùm enim non detur identitas, nisi vel adæquata, vel inadæquata, evidens est, tale prædicatum identificari non posse. Alii alia signa afferunt, quæ nec probo, nec impugno: nec etiam nego, posse in alio casu quoque argumentum hoc bonum esse; quia ad signum non requiritur, ut semper adsit, ubi est significatum; sed tantum, ut non adsit sine significato. Sic vox animalis est signum vitæ ejusdem; quia non potest clamare, nisi animal vivum, quamvis vivere possit, quin clamat. Noto autem prædicatum *Improductum* hic non sumi tantum negativè, seu pro pura negatione productionis; nam in hoc sensu etiam Antichristus, imò hircocervus sunt improducti: sed sumi positivè pro maxima perfectione existentiae actualis à se. Unde hoc prædicatum, quamvis sit negativum secundum dici, seu modum significandi, non tamen est tale secundum rem significatam.

73. Demonstratur jam 2. propositione, quod collectio etiam infinita causarum non sit producta ab aliquo intra collectionem, seu ab aliquo producto. Vel enim ab uno producerentur omnia reliqua: & hoc ipsum deberet primò produci ab aliquo ex reliquis: ergo duo se deberent mutuò producere, quod est impossibile ex n. 68. vel deberent singula produci à singulis: sed neque hoc potest: ergo. Noto autem, quod ab ultimo effectu, qui, cùm nihil ante se producat, nil facit ad rem; abstrahamus, & tantum loquamur de infinita collectione causarum productarum, & producentium.

74. Jam prob. mi. in hac collectione, quod sunt producentia, toti sunt producta, scilicet utrumque infinita: ergo vel debet saltem aliquod esse productum ab aliquo extra collectionem, vel debent duo intra collectionem mutuò se vel mediately, vel immediately producere: hoc secundum evidenter repugnat: ergo debet admitti prius, hoc est, aliquod ens extra collectionem, consequenter improductum. ant. est evidens etiam Atheneus, nec minus evidens est minor subsumpta ex n. 68. & presuppositis prioribus ultimum consequens clarum. Solum vi-

detur restare adhuc clarius ostendendum, quod etiam in collectione infinita debeant se duo mutuò producere, nisi aliquod producatur ab ente improducto, quod sic declaratur.

75. In hac serie causarum successiva, si non sint plura producentia, quæ producta, tunc non potest cuilibet producto correspondere suum producens distinctum, & consequenter infinitis productis non possunt correspondere eadem infinitudine infinita producentia, nisi duo se mutuò mediatè vel immediately producant, ut cuilibet penetranti terminos facile patet. Certe in collectione finita hoc est evidentissimum e. g. ut centum sint verberantes & verberati, & nullus extra hanc collectionem verberet, debent saltem duo se mutuò mediatè, vel immediately verberare. Sicut autem se habet collectio finita ad finitam, ita se habet collectio infinita ad infinitam. Et sic etiam est evidens, quod in collectione infinitorum dantum, & accipientium nummum, si nullus sit dans, qui non sit recipiens, debent duo vel mediately vel immediately sibi mutuò dare; sic si horologium constaret infinitis rotis, quæ omnes essent moventes, & motæ, nulla tamen à pondere distincto à rotis, deberent duæ se mutuò mouere: quod cùm impossibile sit, extrinsecum pondus admitti deberet: & qui diceret, rotas ligneas, vel ferreas, modo infinitæ sint, non indigere alio motore ad signandas horas, næ is lignum haberet cerebrum.

76. Dixi semper: mediatè vel immediately; si enim non immediately se duo producerent, deberent id saltem mediately facere, ita ut e. g. ab uno produceretur alterum, ab hoc tertium, ab isto quartum, ab hoc quarto illud primum unum: heut scilicet, si gyratur circulus, prima pars acquirit locum secundæ, secunda locum non primæ; sed tertii, & sic ulterius, donec pars ultima acquirat locum primæ. Sed magis absurdum est, quod aliquid per primam productionem producat suam causam mediately, & multo tempore præcedentem, quæ ut duo immediately invicem se producunt, ut est evidens. Nec dicat Atheneus, eandem causam posse producere piures effectus; nam, si etiam mille producat, nullus ex his poterit producere aliquid prius se ipso, sed tantum aliquid posterius, cum quo dein & sequentibus constituit aliam fieri collectionis infinitæ: & quod concluditur de una, concluditur eodem modo de altera.

77. Dices, non debere queri causam totius infiniti, sed tantum singulorum. Resp. hoc esse studiosè se obsecrare, & subterfugere viam aliquid de infinito intelligendi, cùm evidenter cundo per singula non possit deveniri ad finem. Dein sic nunquam satisfiet intellectui, adæquatam, & ultimam sufficientiam totius inquirenti, nam quilibet responsio data assignando causam productam est origo novæ questionis: scilicet, unde haec ipsa causa assignata sit orta: & quamvis reponas iterum causam productam, non satisficit, eò quod nova iterum causa detur inquirendi, à quo ista sit orta, & sic in infinitum. Dices, infinitum non posse sumi per modum

modum unius. Contra est 1. quomodo ergo Atheus assignat plenam & adæquatam sufficiëntiam productorum, que non habetur per ullam collectionem finitam? 2. Istud infinitum ex mente Athei actu existit, adeoque est ens determinatum, & una collectio, sicut quælibet collectio finita est una: cur ergo non possit sumi per modum unius? Arriaga de DEO disp. 2. n. 29. scribit, quod hoc velle negare sit in re infantibus nota nodum in scirpo quærere. Derkenni autem disp. 3. n. 15. ait, si negentur circa infinitum prima principia, de eo silendum; cùm subducantur sic media loquendi de eo: aliud est de infinito syncategorematico, quod nunquam totum potest existere, nec est aliquid determinatum, quoad partes nondum existentes, de quo plura Philosophi.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

78. Ob. 1. contra 1. demonstratio-nem. Judicium de DEO apud plurimos est erroneum: ergo

ex eo nihil probatur. Prob. ant. Ethnici credunt DEUM multiplicem; Judæi, & Turcæ non credunt trinum; alii affingunt ei prædicata varia absurdæ: ergo. Confirm. 1. Potest peccatum originale corrumpere totam naturam: ergo idem potest aliquis error. Confirm. 2. Plurimæ opiniones communissimæ antiquorum modò à Philosophis rejiciuntur: ergo communis opinio non reddit rem infallibilem. Resp. neg. ant. ad probat. dist. conseq. ergo judicium universale, in quo omnes convenient, est erroneum. neg. conseq. judicium particulare aliquarum Genium. conced. conseq. Judicium universale omnium est tantum de existentia DEI, & honestate cultûs illius: & hoc est evidens, atque solum à nobis in argumentum adducitur, non verò judicium particulare de qualitate DEI vel Deorum, quod in plurimis est falsum.

79. Ad primam confirmationem neg. conseq. præfertim tali errore, qui necessitatet, vel certe efficacissimè induceret ad malum, scilicet ad cultum Chimæra, essetque naturalis juxta explicationem n. 12. datam; cùm econtra peccatum originale sit contra naturam, nec similiter ad malum nos inducat. Adde, quod peccatum illud tantum sit originale, error autem hic foret actualis in omnibus. Ad 2. confirmat. dist. ant. opiniones, quæ sint ita communes, & simul ita fundamentum omnis honestatis, neg. ant. aliquibus respectivè paucis tantum utcunque communes, & præcisè speculativæ. om. ant. & neg. conseq. Certe est magnum discrimen inter persuasionem de existentia DEI, & opinionem de metu vacui, vel de distinctione colorum à lumine, vel aliam similem, de quibus innumeris nunquam cogitant, contenti scire, quod dentur colores (in quo non falluntur) quid autem aut quales sint, minimè solliciti.

80. Ob. 2. Erronea persuasio sàpe neces-

saria est ad virtutem exercendam, aut vitium vitandum: ergo etiam potest esse necessaria falsa persuasio de DEO. ant prob. Sic milites, dum putant ducem vivere, qui jam est mortuus, animosè pugnant, aliter non pugnat. Sic pueros sàpe coercet metus fictus S. Nicolai. Resp. dist. ant. Sàpe necessaria est per accidens, & in casibus particularibus. conc. ant. per se, & universim. neg. ant. & conseq. Error particularis necessarius quandoque est ob pravam dispositionem subjecti; nam miles non est egregius, qui mortuo duce non pugnat, si adhuc est spes rem bene agendi: nec puer bene moratus, qui metu tantum coercetur. At necessaria per se, & universim, sunt necessaria ex natura, & ab hac intenduntur, quæ non est ex se male disposita, ut ei necessarius sit error, consequenter hic ab ea non intenditur. Accedit, quod error minus inficiat sapientes & probos, quam alios, cum tamen illi firmorem habent persuasionem de DEO, quam alii.

81. Dices: Universalis ignorantia prædestinationis, vel reprobationis est necessaria, vel utilis saltē viatoribus ad bene vivendum: ergo etiam potest esse utilis vel necessarius error universalis de DEO. Resp. 1. neg. quod sit necessaria; quia plures Sancti ex eo, quod se sciverint prædestinatos, sanctius etiam vixerunt. Resp. 2. om. ant. neg. conseq. Ignorantia illa est tantum carentia notitiae indebitæ, cum qua potest conservari res publica humana in statu quantum illi debetur, optimo, sicut conservatur cum ignorantia aliarum rerum: at error circa existentiam DEI esset maximum malum intellectus, & induceret ad malum, seu cultum Chimæra: simul autem deberet esse fundamentum virtutum iustitiae, temperantiae, misericordiae &c. quæ sunt absurdæ.

82. Ob. 3. Si est evidens existentia DEI, etiam est evidens, quod sit omnino perfectissima: hoc non est evidens: ergo. Resp. dist. ma. Si est evidens quoad an est. neg. ma. si etiam quoad quomodo est. conced. ma. & om. mi. neg. conseq. Evidens quoad an est dicitur illud, de quo quærenti, an sit, sicut existat, potest cum evidentia responderi, quod existat. Evidens quoad quomodo est dicitur illud, de quo etiam quærenti, quomodo se habeat, aut qualia prædicata involvat, possint ea demonstrari: quæ duo sunt inter se valde diversa. Jam per nostram demonstrationem evidens est, quod DEUS existat: quænam autem prædicata omnia, vel perfectiones involvat, ex hac demonstratione nondum immediatè debet posse inferri. Facilè quidem Omnipotentia, Omniscentia, Sapientia, Justitia inferuntur, quod cuique DEUM ut Gubernatorem, vel Creatorem consideranti facilè patet: quomodo autem aliae perfectiones inferantur, inferri non dabimus.

83. Ob. 4. Si daretur DEUS, daretur providentia DEI: hæc non datur: ergo. prob. mi. Si daretur providentia Divina, justi abundantia bonis, & carerent malis: secus se haberent seelerati: hoc non contingit: ergo. Confirm. DEUS esset infinitum bonum: ergo excluderet omne.

omne malum; quia unum contrarium expellit alterum: at hoc non facit: ergo, Resp. neg. mi^{ss}, ad prob. neg. ma. Providentia Divina in statu elevationis dirigit hominem ad beatitudinem supernaturalem, ad quam non est medium semper aptum temporalis felicitas, imò s^epe est impedimentum. 2. Mala temporalia sunt poenae delictorum levium, in qua^e incident s^epe etiam justi, & sic expiantur: sicut econtra bona temporalia sunt merces operum naturaliter bonorum, qua^e faciunt etiam peccatores, & sic jam hic recipiunt mercedem suam.

84. Ad confir. disting. conseq. excluderet omne malum à se. conced. conseq. ab aliis subjectis. neg. conseq. Contrarium unum expellit alterum non ex omni loco, etiam in quo ipsum est; sed tantum ex eodem subjecto, maximè si sit agens liberum, quale DEUS est, & velit aliis relinquere libertatem, sicut DEUS vult relinquere hominibus. Nec ista DEUM dedecet; cùm possit ex malis eruere bona: nec tenetur mala impedit, ut tenentur s^epe homines; quia subjecti legi DEI, id imperanti; DEUS enim nulli legi subiectus est. Sed nec natura sua eum necessitat ad impedienda aliorum mala; quia hæc necessitas probari nullatenus potest: imò, cùm hæc necessitas DEI absoluta sit incompossibilis cum libertate creata, non potest dari in DEO, quin eingeretur potestas creandi hominem liberum, qua^e absurdè negaretur. Tandem, cùm demonstratus aliunde sit DEUS, simūlque evidens sit, mala ab eo permitti, clarum est, ejus naturam non esse incompossibilem cum malis aliorum.

85. Ob. 4. contra 2. demonstrationem. Atomi infinita infinites diversis modis combinatae facerent omnes combinationes possibles: ergo etiam istam hujus universi: ergo ruit demonstratio n. 67. adducta. Confir. Posset dici, aliqua entia e. g. solem, stellas, materiam primam &c. esse à se: ergo non demonstratur DEUS. Hoc argumentum r. *Metaph. summa* 2. c. 2. vel, ut Maurus dividit, a. i. visum est Aristoteli argumentum præ nimio potu delirantium; hinc laudat Anaxagoram, qui mentem, seu DEUM admisit, tanquam sobrium inter ebrios. In forma dist. ant. facerent omnes combinationes possibles per casum. conc. ant. proflus omnes. neg. ant. & conseq. Lumine naturæ evidens est, non omnes combinationes esse per casum possibles, & minùs esse possibles per casum combinaciones constanter ordinatis: certè qui semper senarios projiceret, non casu, sed arte aleis ludere diceretur: ergo, dum leo semper leonem, & ovis semper ovem generat, non casu, sed superiore consilio id fieri necessè est. Ad confir. neg. ant. Stultum est somniare, entia inanimata, & homini tanquam fini suo subervientia, esse infinitè perfecta, & à seipso; cùm homo sit ab alio. Imò, quod à se haberet existentiam, etiam haberet omnes perfectiones, vitam, intellectum &c. de quo infra: sed his carent stellæ &c.

86. Ob. 5. Sicut gravia, & levia moventur à qualitate intrinseca sursum, aut deorsum; ita etiam herbæ naturaliter crescunt sursum, animalia naturaliter generant, celum naturaliter gyrratur &c. ergo ex his non demonstratur DE-

US. Resp. neg. conseq. Est sanè imperceptibile, & salut, quod opera tam stupenda, omne humanum ingenium, & artem superantia, proveniant à sola natura naturata, ut ajunt, seu omnino inanimatis creaturis, scilicet atomis solis; nisi detur simul natura naturans sive DEUS, qui infinito suo intellectu omnia ordinat, saltem in prima productione. Certè, si nec rudissima imago potest provenire à solo penicillo absque directione artificis, neque poterit à solis corpusculis, seu atomis omni ratione, imò sensu carentibus, casu tantum commixtis, provenire planta, aut animal, & vel minimè homo: sanè atomi illæ evidenter non habuere vim se solis talia primò producendi; nisi mens & potentia superior eis mixtionis modum & vim tribuerit.

87. Ob. 6. contra 3. demonstrationem. Medius terminus demonstrationis sunt creature, extremum autem DEUS: atqui creature & DEUS non identificantur: ergo demonstratio est mala. Resp. neg. conseq. Syllogismus noster non est categoricus, sed hypotheticus, in quo non requiritur identitas, sed connexio, ut est evidens in plurimis: e. g. si datur pater, datur filius: sed ergo, quamvis pater & filius distinguantur. Eadem responsio datur, si dicatur, in antecedenti ponit tantum producta, & in consequenti plus, hoc est, etiam improductum; quia inter ista datur connexio. Potest tamen argumentatio nostra reduci ad syllogismos categoricos: e. g. omne ens productum est evidenter connexum cum improductu, tanquam cum causa prima: sed datur ens productum: ergo datur ens evidenter connexum cum improductu. Rursus: omne evidenter connexum cum improductu, & existens, infert improductum tanquam terminum connexionis: sed ens productum est evidenter connexum cum improductu, & existens: ergo &c. Si dicas: ex necessario non sequi contingens: ergo nec ex contingentí necessarium: Relp. neg. conseq. disparitatem dant Summulistæ; quia ens necessarium, utpote indefectibile, non potest quoad suam existentiam dependere à contingenti seu defectibili; aliàs etiam ipsum posset deficere: at verò ens defectibile sine ullo præjudicio potest dependere ab indefectibili: unde, quamvis non possit sequi necessarium ex contingentí, tanquam priori seu radice, aut causa; potest sequi tanquam ex posteriori, seu effectu.

ARTICULUS VII.

Solvuntur reliquæ objectiones.

88. Ob. 7. contra 4. demonstrationem. Multæ argumentationes à sensu distributivo ad collectivum, similes argumentationi nostræ, sunt mala:

ergo nostra non est evidenter bona, ant. probatur exemplis: 1. Singulæ partes non sunt compositæ: ergo neque totum est compositum. 2. Singuli milites non possunt defendere arcem: ergo neque totus exercitus. 3. Singulæ partes coeli, dum gyrrantur, non retinent priorem locum: ergo neque tota sphera coelestis. 4. Singuli oculi non sunt determinatæ necessarii ad videndum
C

dendum: ergo neque tota collectio. 5. Singula individua infiniti categorematici non impli-cant: ergo neque totum infinitum. Resp. neg-ant. In primo exemplo negatur in consequenti prædicatum de toto, quod quidem non fuit adæquatè identificatum cum singulis partibus, & hinc non potuit de iis seorsim prædicari: atta-men fuit identificatum inadæquatè cum singulis partibus, sicut cum S. Petro est inadæquatè iden-tificatus numerus duodenarius Apostolorum; nam compositum idem est, ac ex pluribus parti-bus constitutum, quod prædicatum inadæquatè reperitur in singulis, quatenus quilibet est con-stitutivum, adeoque inadæquatè compositum. Ad secundum servit eadem responso; nam quilibet faltem inadæquatè potest arcem defendere.

89. In tertio vel sermo est de loco intrin-seco, seu ubicationibus, & consequens est ve-rum; quia tota sphæra acquirit novam collectio-nem ubicationum: vel sermo est de loco extrin-seco, sive spatio illo concavo, intra quod cœlum gyrari concipitur, & negatur iterum in conse-quenti prædicatum de toto, quod inadæquatè est identificatum partibus singulis; licet enim quælibet pars cœli, dum gyrratur, occupet aliam par-tem illius spati, tamen nunquam extra istud egreditur, & acquirit locum iterum inadæquatè identificatum priori loco adæquato cœli: unde omnes partes cœli, simul sumptæ, non habent aliun locum adæquatum, quam prius; adeoque male infertur, quod totum cœlum non retineat eundem locum adæquatum extrinsecum. In quar-to argumentatio non est à sensu distributivo, sed à disjuncto, seu confuso; illa enim propositio, ut notum ex summulis, supponit non distributivè, sed confusè. Cùm igitur in suppositione confusa delicensus fiat per particulam *vel*, & propositio superior ita debeat exponi: vel dexter vel sinister oculus non est necessarius: non potest inferri: ergo nullus. at juxta Athēnum omnia, etiam distributivè sumpta, non sunt improducta: & non tantum vel Petrus, vel Paulus non est improductus, sed nec Petrus, nec Paulus est improductus. Ad quintum est eadem responso; nam & ista propositio aliquo modo est confusa, ut magis declarabitur n. 92.

90. Nec dicas, quodlibet ex collectione productorum esse inadæquatè improductum; hac enim ratione deberet aliqua pars cujusque entis esse à se, adeoque DEUS: vel deberet eadem res indivisibilis esse à se, & simul ab alio, quem hircocervum nec Atheus admittit, & non negat, singula esse adæquatè producta. Fortè tices, quod inadæquatè improductum aliud non sit, quam esse partem collectio-nis improductæ. Sed sic posset etiam collectio lignorum dici lapidea, & quilibet truncus inadæquatè lapideus, & collectio mortuorum vivens &c. Debet ergo aliunde ostendi, vel quod tale prædicatum necessariò conveniat toti quidditativè sumpto, & inde inferri, quod partibus inadæquatè conveniat: vel debet aliunde in partibus ostendi proportio ad tale prædicatum, quod neutrum Athei faciunt.

91. Ob. 8. Aliæ argumentationes similes nostræ dantur malæ: ergo nostra saltem non est

evidenter legitima, ant. prob. eas adducendo. 1. Singulæ partes compositi sunt unitæ alteri: ergo etiam totum est unitum alteri. 2. Singuli ho-mines sunt generabiles ab alio homine: ergo tota collectio. 3. Singuli dies æternitatis præ-supponunt aliam diem: ergo tota collectio. 4. Singulæ causæ relinquent effectum post se: ergo etiam tota collectio. 5. Singuli homines sunt producti ab alio homine: ergo tota collectio. 6. Singulæ partes relationis sunt indifferentes: ergo tota collectio. Resp. has argumentatio-nes esse affirmativas, & consequenter in pri-mario puncto nostræ dissimiles: ad abundantiam tamen ostendo, aut vitium, aut bonitatem ista-rum illationum.

92. Prima argumentatio est mala; quia inseritur in consequente prædicatum, quod in antecedente nec adæquatè, nec inadæquatè fuit possum, scilicet unitum alteri toti, vel certè parti novæ extra priores, de quo in antecedenti nulla prorsus mentio. Dein esse unirum alteri tanquam comparti, dicit in recto esse partem, & nondum totum; atque adeò illa argumentatio est similis huic: Singulæ partes sunt pars: ergo etiam totum est pars: ubi consequentia clare est nulla; quia prædicatum partis, seu insufficien-tis ad constitendum totum, tollitur per adjectio-nem reliquarum partium. Secunda argumen-tatio peccat in eo, quod propositio antecedens non est distributiva, ut requiritur; quia prædicatum hoc tantum affirmari potest de singulis, de-terminatè sumptis, non autem de singulis inde-terminatè sumptis; quia unus ex illis, saltem indeterminatè sumptus, non est generabilis ab alio homine. Hinc ut rectè nota Cassilius l. 1. introductionis in logicam tr. 2. c. 3. sec. 3. præ-dicata talia non possunt affirmari de singulis, nisi cum limitatione: e.g. possum carere singulis cibis: sed cum limitatione: si aliquis alius adsit; nam non possum carere omnibus: & sic etiam possunt singuli generari, vel singuli sunt generabiles: sed si aliquis alius non generetur: hanc autem limita-tio, vel conditio facit propositionem equivalentem confusam; nam facit hunc sensum: vel ille, vel ille est generabilis. Et sicut de hac argu-mentatione discurrendum; ita etiam de quarta, & quinta n. 83.

93. In tertia vel est sermo de æternitate à parte ante, quæ jam tota successivè extiterit, & argumentatio est formaliter bona, sed falsum est antecedens. Si qui negent, eam esse bonam, ut videntur debere negare illi, qui talem æter-nitatem possibilem admittunt, debent dicere, quod aliquis dies, indeterminatè sumptus, non præsupponat aliam diem, ut diximus suprà, aliquem indeterminatè non esse generabilem ab alio. Cùm tamen dies omnes extiterint, adeoque determinati fuerint, viderint ipsi de hac sua responso. Vel est sermo de æternitate à parte post securitatem, & syncategorematicè tantum in-finita: & negatur suppositum; quia hoc infinitum, utpote quoad partes non existentes indeterminatum, non potest sumi per modum unius, ut sup-pono ex Philosophia. Quarta argumentatio est formaliter bona, sed antecedens est falsum: & idem dicendum de quinta. Sexta est mala; qualis-

quilibet enim pars est inadæquate indifferens, & inadæquate determinata; quia indifferens idem est, ac insufficiens: quævis autem pars relationis est insufficiens ad constituendam se sola relationem totam: est tamen etiam simul inadæquate sufficiens; unde argumentatio est æquivalenter negativa, & negatur in consequentia prædicatum de toto, quod inadæquate fuit identificatum cum singulis partibus.

94. Ob. 9. Nostra demonstratio evertit processum in infinitum: ergo non demonstramus Deum etiam permisso illo processu. Resp. 1. neg. consequentiam. Hic modus argumentandi dicitur *reductio ad impossibile*, estque optimus, & S. Augustino etiam familiaris. Imò, qui vel obiter legit elementa Euclidis, inveniet plures tales demonstrationes, in quibus ab initio aliquid ponitur, seu permititur; sed dein ostendo absurdo, quod ex eo supposito sequitur, idem in fine negatur. Resp. 2. neg. ant. Nostra demonstratio non probat, non posse dari infinitum: & licet omnino persuasus sim, non posse dari ullum infinitum creatum; tamen id inquam mihi persuaderet hæc demonstratio DEI; hæc enim, abstractando, an creature sint finitæ, vel infinitæ, ostendit in utroque casu, vel admittendam mutuam productionem quoad primum esse, vel aliquam causam etiam ab infinitis creatis distinctam.

95. Quamvis autem hac ratione demonstretur causa prima extra collectionem, non eo ipso demonstratur prima intra collectionem; si enim infinitum non implicat, poterit DEUS aliquid infinitum producere simul, vel quacunque alia ratione, quam assignant patroni infiniti, qui aliis argumentis, quam pro existentia DEI allatis, impugnari solent. Noto tamen, nos non permittere processum, quem forte Atheus petit, scilicet absolutum ab omni causa prima; hoc enim esset ridiculum, cum primum disputetur, an eo supposito non sit necessaria causa prima. Unde permittimus tantum processum in infinitum qualemcumque præcisè tamē, seu abstractando, an præter illum adhuc necessaria sit causa prima, an non.

96. Sed neque permisso eo processu, permittimus omnia, quæ ex infinito sequuntur, vel à quibusdam deducuntur, ab aliis autem negantur; hæc enim tantum debent admittere auctores, qui admittunt processum illum ut absolutè verum, seu verè possibilem: nos autem tantum transmitimus infinitum tanquam aliquid insufficiens ad demonstrationem nostram evertendam. Si dicas, sic non permitti processum, quem S. Thomas, & Aristoteles admirerunt, seu generationes ab æterno: Resp. falsum esse, quod S. Thomas generationes ab æterno admirerit ex. n. 69. & 70. Aristoteles autem, cùm circa creationem, & originem mundi multum erraverit, non est valde curandas: quanquam fors dici etiam possit, tamē quoque processum saltem non immediatè everti per nostram demonstrationem, quæ contenta est, modò aliquid dicatur à DEO productum, sive ab æterno, sive in tempore: licet autem ex ea sententia sequantur alia absurdæ, aliis tamen argumentis sunt impugnanda.

97. Dices. Qui admittunt infinitum durationum successivarum, etiam admittunt, non præsupponi aliquid in linea durationis ad hoc infinitum: ergo qui permittunt infinitum caularum succendentium, debent etiam permittere, non præsupponi aliquam causam ad hoc infinitum. Resp. om. ant. neg. conseq. aliud est positiæ admittere, seu defendere; (nam hoc est se obligare ad defendendas omnes sequelas legitimas) aliud est præcisè permittere, quod tantum est omittere hic & nunc aliquid sine ultra obligatione defendendi, imò nec permittendi omnes sequelas. Dein etiam illa prior sequela habet gravissimas difficultates; quas tamē, quia non attinent ad nostram demonstrationem, non attingo.

98. At hoc addo, disparitatem aliquam à patronis infiniti dari posse inter priorem, & posteriorem sequelam; modò enim ostendatur, nullam durationem in collectione illa successiva esse primam (de quo viderint ejus sententie patrōni) modò etiam ostendatur causa omnium earum durationum, non potest saltem, nisi valde mediata, probari necessaria eorum dependentiæ ab aliquo prius durante; nam causa producens prius tempore dari non debet, sed tantum prius naturæ: collectio autem illa non necessariæ præsupponit aliquid tempus, neque formaliter æternitatem DEI tanquam pro priori existentem, sed tantum simul coëxistentem & omnipotenciam DEI præsupponit tantum pro priori naturæ se habentem; at verò collectio etiam infinita causarum habet, ut hucusque demonstravimus, semper adhuc necessariam dependentiam à sua causa, sicut effectus quilibet aliis.

QUÆSTIO II. De Essentia, & Attributis Divinis.

ARTICULUS I.

Quænam prædicata formaliter constituant Essentiam metaphysicam DEI.

99. P rædicata Divina alia dicuntur absolute, alia relativa: alia necessaria, alia contingentia: alia essentialia, alia attributa. Prima sunt, quæ non respiciunt terminum à se distinctum, ut esse æternum, immutabilem. Secunda respiciunt terminum distinctum, ut esse Patrem, vel Filium. Tertia sunt, sine quibus DEUS esse non potest, ut esse omnipotentem, infinitum, æternum &c. Quarta sine quibus DEUS esse potest, saltem quoad denominationem, ut esse volitivum, vel nolitivum hujus vel alterius rei creatæ, quam liberè potest velle, vel nolle: item cognoscitivum existentia hujus, vel alterius objecti, quod potest liberè ipse, vel creatura ponere, vel omittere &c. Quinta, strictè sumpta, constituunt essentiam DEI, sicut animal & rationale constituunt essentiam hominis. Sexta tandem, seu attributa, vel sumuntur latè pro omnibus prædicatis, quæ DEO tribuuntur, quo sensu etiam prædicata essentialia sunt attributa: vel sumun-